

891.99

7-29

H.M. SETIAN
PAPETERIE ET ATELIER DE RELIURE
CONSTANTINOPLE
Tchakmakdjilar Yokouch

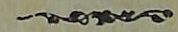
595

73

ՆԵՐԿԱՐԱՐԸ

ԿԱՄ

ՄԵՂՔ ԵՒ ԱՊԱՇԱԻ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒԱԾ
ԵՒ ՄԷԿ ՊԱՏԿԵՐ

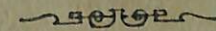

ԳՐԵՑ

Տ- Գ- ՓԱՓԱՋԵԱՆ

(معارف نظارت جلیله سنک ۷۱۰ نومرولی)
(رخصتنامه سیله طبع اولمشدر)

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ՃԻՎԵԼԵԿԵԱՆ

1892

891.99

ԻՐԱԿԱՆ ԴԷՊՔ

կպ

ՆԵՐԿԱՐԱՐԸ

ԿԱՄ

ՄԵՂՔ ԵՒ ԱՊԱՇԱԽ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՈՒՄԾ

ՆՄԱՆՈՂՈՒԹԵՄՔ

ԳՐԵՑ

Տ. Գ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اوله شدر

Կ. ՊՕԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ՃԻՎԵԼԵԿԵԱՆ

1892

ԱՆՁԻՆՔ

Տիկին Յուլիանէ	50	տարեկան
Զգոն. իւր որդին	20	»
Թովմաս. Զգոնի ուսուցիչը	45	»
Տրիփոն. Սեղանաւոր	50	»
Նեկտար. անոր աղջկը	20	»
Գարեգին. Նեկտարի որդին	5	»
Արմենակ. գրագիր Տրիփոնի	20	»
Օգսէն. Արմենակայ մտերիմը	»	»
Տկ. Հեղինէ. Նեկտարի հօրեղբորկինը		
Ոստիկան մը		
Մունետիկ մը		
Փողոցի աւելածու մը		
Թատրոնի աղջաբարութեանց ցրուիչ մը		
Ծառայ մը		
Ներկարարը, Պօրսայի մէջ խաղացողը		

Անցըն է յամին 1870—1876

Ա. եւ Բ. Արարուածներէն ետքը 5 տարի կ'անցնի

(Ներկայացման իրաւունքը վերապահեալ է)

2586-57

891.99

ւայ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Ա.

ՆԵՐԿԱՐԱՐԸ

Տեսարանն է աղբատիկ սենեակ մը. հին բազմոց մը է. բարձեր. Աջ կողմը հին վարագոյրով ցած պատուհան մը. ճախը՝ պզտիկ դարան (շուշ) մը. Բազմոցին մօտ ցած արուակի մը վրայ աղօտ լուսով դամբար մը. քիչ մը անդին երկաթէ եռօտանի կրակարան մը, որուն վրայ տաքնայութեամբ ջեռնոցով ջուր դրուած է Տեսարանը մութ է.

ՏԵՍԻՒ Ա.

ՅՈՒԼԻԱՆԷ (Տխուր) յետոյ 29-ՕՆ

ՅՈՒԼ. — (Վարագոյրը բացուելու միջոցին գետինը արփռակին ու կրակարանին մէջ տեղը նստած է բազմոցին կրքնելով, եւ ձերմակ ամբիգանէ շապիկ մը կարելով զբաղեալ կ'երեւայ. դրսէն եկած սաստկաշունչ քամիին ճայնէն ասեղը կը ձգէ եւ ձեռքը կրակարանէն տաքցնելով ինքն իրեն կը խօսի.)
Աս առեւն վրէժ մնաց . . . ամէն գիշեր, տահաթը մէկ ու կէսին, ասկէց անցնող տէրէ-օթ-մաղտանօսէին պիլէ, ասանկ հալային դուրսը չի մնալու համար վախթէն առաջ խանութը դուռ . . . տահաթը ըռահաթ էրկուքը ըլլալու է, Ֆախաթ, զաւակս, Զգոնս վրէժ մնաց. . . (վայրկեան մը կը մտածէ) գիշերուան մինչուկ ոահաթը էրկուքները ասանկ թօյ կէնճի մը համար դուրսը մնալը աղէկ բան մը չէ . . . ճահիլ էն, իրարու օրինակ կ'ըլլան . . . կամաց կամաց կազինային ալ ճամբան սորվին նէ՛ վայ է էկէր մօրերնուն գլխուն . . . վայ է էկեր իմ ալ գլխուն . . . տաններկու տարուան քաշած անտար տանջանքս բարայի մը պիտի ըլլայ. . . (Դրսէն փողոցին

դուռը կը գարնուի) *Փառք քեզ Աստուած, հեղէն է կաւ*. (Եւ առանց մուծակները հագնելու, կը փութայ ցած պատուհանին քովէն դրան ջուանը քաշել, ապա՝ կարը կը վերցնէ, քրին տակէն անհասկնալի խօսքեր ըսելով: Փողոցի դրան գոցուելու ձայնը կը լսուի, ինչպէս եւ Ձգօնի նետեւեայ երգը.)

ՁԳՕՆ.— (Դրսեմ) «Յուրաքանչեւ, ձմեռ սասարիկ, Ձիւնը ծածկեց գետինը, տը, տը, տը, տը: Ամենայն մարդ մտաւ իւր տուն Պատասպարուիլ ցրտիցը, տը, տը, տը, տը:» (Խորէն մտնելով) Բարի իրիկուն մայրիկ: (Մօրը ձեռքը կը պագնէ եւ կոնակէն կախուած սնտուկն ու ձեռքի խոզանակը դարանին մէջ կը դնէ. իւր դէմքն սնտուկն ու ձեռքի խոզանակը աղտոտած է, եւ չի ճանչցուելու. ու ձեռքերը կօշիկի ներկով աղտոտած է, եւ չի ճանչցուելու. համար փսիաքէ հին գլխարկ մը քաշած է մինչեւ յօնքերը: Հին հանդերձներ.)

ՅՈՒԼ.— (Ի պատասխանի տղուն բարեւին) Բարի է կարգաւիս, (կրակը խառնելով) սանկ, կրակին մօտեցիր օր տաքնաւ:

ՁԳՕՆ.— (Տաքնաւով) Մայրիկ, այս գիշերուան կաղերնիս ալ սրտիս ճրագին պէս մարելու վրայ է:

ՅՈՒԼ.— Իրիկուն գէտ, — սէսպէլլի հալային սէսպէլլի — պախալին մանչը ասկէց չանցաւ քի՛ 20 բարայի կազ բերել տայի . . . հաթտա, զաւակս . . . աս իրիկուն խաշած ֆատուլ-եանիս ալ (առաքինի ժպտով՝ ցածէն) եաղսրդ պիտի ուտենք . . .

ՁԳՕՆ.— (Վեհանձնօրէն) Ա՛, հոգ չէ՛ մայրիկս, հոգ չէ՛. եւ միթէ չէ՛ս գիտեր, աղքատը ամեն ատեն իր ուտելիք խաշած լուրիային վրայ եթէ կարենայ իւր անցունել՝ աղքատութիւնը ծաղրած կըլլայ:

ՅՈՒԼ.— Գոհանամ Աստուծուս, աստարին ալ փառք տալու ենք, ետմուծ . . . մեզմէ տահա պէթէրին նայինք: Դուն հիմա քի օղջ առողջ էլար է կար, ես պաշխա բան չեմ ուզեր: Ինչ մը առաջ սիրտս տակն ու վրայ էր. աս ցուրտին, աս վախիթ վսւր մնացիր . . . սաստանան գէշ բաներ միտքս կը բերէր . . . ֆէսֆէսէս պիտի մեռնէի:

ՁԳՕՆ.— Կեցիր մայրիկս, առաջ երթամ մաքրուիմ, հաղութներս փոխեմ գամ, եւ յետոյ այս օրուան եղածները քեզի պատմեմ որ ուրախաանաս . . . (ղամբարք եւ ջեռնոցով ջուրը առնելով) սանկ, քիչ մը ատեն, զքեզ՝ չուզելով մութը պիտի ձգեմ:

ՅՈՒԼ.— Զարար չունի, զաւակս, ես լուսի պէտք չունիմ:

ՁԳՕՆ.— Ըստ որում վաթսուած էիր չատ անգամ մութը նստելու:

ՅՈՒԼ.— (Ձի լսելու գարնելով) Էղաւ ըլլալիք, գործը լմնացունելէ կտրը լամպային մէջ քիչ մը ջուր լեցուր քի, կազը վեր էլլալ տէ՛ր բողախ վառի. աս իրիկուն ալ սասանկ կ'անցունենք. ֆախաթ, լեցուցած ատենդ ջուրը ֆիթիլին չի դպցունես:

ՁԳՕՆ.— Շատ աղէկ, մայրիկս. (մեկնելու վրայ, մեկուսի) ահաւասիկ տնտեսադիտական հրահանգ մալ, որուն փորձառու հեղինակը անչուչտ աղքատութիւնն է (կը մեկնի):

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՅՈՒԼԻԱՆԷ (Միմակ)

ՅՈՒԼ.— (Խաբխափելով դարանը կը գտնէ եւ հոդէ սանով լուբիան կրակին վրայ դնելի ետքը՝ աչքերը սրբելով բազմոցին ծայրը կը նստի.) Ա՛խ Աստուած իմ . . . սօնը սօնը աս հալին մէջ պիտի տեսնամ էղեր զաւակս . . . Կաղնիդին տաանը մէկ տարին լմնաց քի հօրմէն էօքսիւզ մնաց . . . ան ատեն, վարժապետին, — Թումաս աղային — խօսքին նայելով վախիթսիդ չի հանեցի դպրատունէն, սօն տէրէ՛ճէ նեղութան մէջ մնալով ծառքէս էկածին խտար հոգացի . . . Աստուած արեւը պահէ ան մարդուն, զաւակիս ցորեկուան ուտելիքը անոր ասոր թէփսիէն կը ճարէր. խելացի ըլլալուն՝ բէք կը սիրէր . . . ան, ան մարդը հիմա հոս ըլլար նէ՛ պէլքի զաւակիս գործ մը կը զանաւոր: (Վայրկեան մը կը մտածէ գլխակոր) Փառք քեզ Աստուած, աս ալ ճակատս դրուած է էղեր . . . Ես իսէ գիտէի քի՛ գրել կարգալ սորվելն դրուած է էղեր . . . Ես իսէ գիտէի քի՛ գրել կարգալ սորվելն ետքը հէմէն աղէկ գործ մը պիտի գտնայ, քաշածներս պիտի մոռնամ, մէյէր բիւսկիւլլիւ տէրտը անկէ ետքն է էղեր. Երկու տարի կընէ դպրատունէն էլաւ, իրին հետ սորվող զէնկինի զաւակները հօրերնուն, եախօտ բարեկամներուն սայէէն մէյմէկ գործի մօտն, ֆախաթ, իմ սեւ բաղդէս, ես ո՞վ կը ճաշնայի . . . տան երէցս . . . զավալը մարդը, չատ ասղին անղին ինկաւ . . . պիւթիւն պօշ . . . չամաչքը՛նի մը զաւակը չեն վայելցներ կոր զէնկինի կէս կուչտ կէս անօթի մեծնալէն մի՛ճագորդ բան մը էղաւ տէ, զէնահաթի չեկաւ. մէկ էրկու ամիս դրաշաւութեան գնաց,

առ ալ՝ օրերով օտքի վրայ կայնելու զէնահաթ մը բլլալուն՝ ծնկունքները կտրտելով աչքերը խարարմիչ բլլալ պաշլայեց նէ՝ վազ անցաւ. ասդին անդին ինկաւ, կլիւր քարին փատին դարկաւ, արթըն ճարը հատած՝ հիմա ալ լօստուռա պոյածիութան զարկաւ. թէք ինչ է, ինծի եարտըմ մը ընէ, չիւնքի ես ալ արթըն կարողութիւն չունիմ հէմ ապրուելու հէմ էստուն զրչ. քիրա տալու. աչքերս ալ առաջուան պէս չի դօրելուն, օրը անճախ էրկու շապիկ կրնամ կոր կարեր. (յանկարծ մտնէ Զգօն):

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՆՈՅՆ ԵՆ ԶԳՕՆ

ԶԳՕՆ.— (Որ գեղեցկադէմ էրիտասարդ մ'է, այս անգամ ճիճ՝ ալ մաքուր հանդերձներ կը կրէ. ձեռքի դամբարը՝ քիչ մը աւելի փայլուն կը վառի.) Հիմա, սիրելի մայրիկս, սա մեր աղւորիկ լուրիան լեցուր որ սրտի կատարեալ հանդարտութեամբ մարտնչը, եւ ես այսօրուան պատմութիւնս ընեմ քեզի. . . բայց ադ ինչ է. . . աչքերդ կը սրբես. . . կուլան. . .

ՅՈՒԼ.— Զէ, զաւակս, չէ, փառք Աստուծոյ, ինչ ունիմ որ լամ:

ԶԳՕՆ.— (Մեկուսի) Անանկ է, ինչ չունիս որ չի լաս:

ՅՈՒԼ.— Աղօթք կընէի կոր, մէկէն իմէկ կազը ներս բերիւր նէ՝ աչքս առաւ աէ սրբեցի. (Պզտիկ սեղան մը կը դնէ արոտակի մը վրայ, դէմ առ. դէմ կը նստին եւ կ'սկսին ուտել.) Ինչո՞ւ աստար ուշ մնացիր:

ԶԳՕՆ.— Ճամբուս վրայ քանի մը մարդիկ ոտնամաննին ներկել տուին. ասոր համար ուշացայ:

ՅՈՒԼ.— Ես խէ միտքէս ըսի քի՛ էրկու ամիսէ քեզի ազէկ դործի մը զնելու խօսք տուող ան հոգաբարձու աղան պէրի տեղ մը դրաւ տէ ուշ մնացիր:

ԶԳՕՆ.— Հըմ. . . այո՛ . . . անանկ ըրաւ ան:

ՅՈՒԼ.— Իրաւ կ'ըսես կոր, չէ՛ նէ մի ան ալ պօշ էլաւ. (Զգօն գլխովը «այո» կըսէ) անտար ասին դացիր էկար, բէք ումէա կընէիր կոր:

ԶԳՕՆ.— Է՛հ, ինչ կուղէիր որ բլլար, ես քեզի չեմ ըսած թէ աղքատութիւնը յանցանք է մեզի, որովհետեւ փորձով հաստատուեցաւ որ մեզ ուսման մէջ քաջալերողները ետքը երեսնիս անգամ չեն նայիր:

ՅՈՒԼ.— Ֆախաթ զաւակս, սօնըդ ինչ պիտի բլլայ. . . դացիր էկար ադ պոյածիութան վուրկէց հավէս տուիր. . . ան սա ինչ պիտի ըսէ:

ԶԳՕՆ.— Մտիկ ըրէ մայրիկս որ հասկնաս. (փողոցի դուռը կը զարնուի):

ՅՈՒԼ.— Դուռն է:

ԶԳՕՆ.— (Զարմանք) Ո՞վ կրնայ բլլալ այս ժամանակ. (ուրի ելնէ):

ՅՈՒԼ.— Կազը հետդ առ. . . հէ՛մ ով բլլալը չի հասկցած դուռը մի՛ բանար. (Զգօն դամբարը առած, անապարանք մեկնի. Յուլիանէ շուտ մը սեղանը կը վերցնէ. կը մտնեն թովմաս եւ Զգօն):

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՅՈՒԼ. ԶԳՕՆ ԵՆ ԹՈՎՄԱՍ

ԶԳՕՆ.— (Մտած ոտնէն) Մայրիկ, որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր թէ թովմաս աղան, իմ յարգելի ուսուցիչս, որ երեք տարիներէ ի վեր տեսած չէինք, այս իրիկուն պիտի այցելէր մեզ:

ՅՈՒԼ.— (Ուրախութեամբ) Բարով էկաք պատուելի:

ԹՈՎ.— Բարի տեսանք, մայրիկ. (Զգօնի հետ բազմոցին վրայ կը նստի. Յուլիանէ կրակը կը խառնէ եւ կրակարանը անոնց կը մօտեցնէ):

ԶԳՕՆ.— Պատուելիս այս այցելութեամբը կը հաստատէ թէ իւր աշակերտը մոռցած չէ:

ԹՈՎ.— Միթէ կրնայի՞ մոռնալ դքեզ, Զգօն, որ այնչափ կը սիրէի. . . եւ կիթէ երեք տարի է որ զերար չի տեսանք, պատճառը՝ ինչպէս գիտես քաղաքէս բացակայ գտնուիլս էր:

ԶԳՕՆ.— Յանձնես չնորհակալ եմ ձեր գովելի հոգածութեան, պատուարժան ուսուցիչս:

ԹՈՎ.— Ես ալ չնորհակալ եմ ձեր երախտագէտ արտայայտութեան:

ԶԳՕՆ.— Անշուշտ պիտի նկարագրէք մեզ ձեր երեքամեայ ճամբորդութեան պատմութիւնը, զոր ակորժանօք պիտի ունկըղրենք:

ԹՈՎ.— Հաճութեամբ, սիրելի Զգօնս, հաճութեամբ, բայց նախ եւ առաջ կուզեմ տեղեկանալ թէ ինչ դործով կ'զբաղիք:

ԶԳՕՆ.— (Թովմասի անակնկալ հարցումէն շուարած, բայց

այս շուարումը ծածկել ջանալով) Մեզ համար... աղքատիկ ուսուցիչները յատուկ զբաղմամբը,— դասախօսութեամբ:

ՅՈՒԼ.— (Որ կրակարանին առջեւ, նստած էր՝ գլուխը վեր առնելով՝ կը գոչէ) Սուտ է, պատուելի, սուտ է. ես քեզի չիտակը ըսեմ, լուստոս պոյածիութիւն կընէ կոր:

ԹՈՎ.— (Զարմանք) Ի՞նչ կը լսեմ... Զգո՛ն...

ՅՈՒԼ.— (Առ Զգոն, սիրտը առնելով, մտք աղբիւսագին) Պատուելիքն ի՞նչու պահենք, ես վրում, պէլքի ճար մը կը գտնայ:

ԶԳՈՆ.— Ներեցէք, պատուելիս, քիչ մ'առաջ այն ինչ այդ մասին մօրս բացատրութիւն տալ կը պատրաստուէի, դուք վրայ հասաք, ուստի նոյն բացատրութիւնը հիմա երկուքիդ ալ տալու եմ: Նախ եւ առաջ սա ըսեմ որ, ասկէ երկու տարի առաջ այսինքն վարժարանէն ելած ատենս, եթէ զիսնայի թէ ամեն ակնկալած յոյսերս ի դերեւ պիտի ելնեն, թէ կարգ մը մարդոցմէ գործ մուրալու համար անոնց ոտքը ձեռքը լիզելնէրուս վերջը չպիտի գայ, այն ատենէն կըսեմ, կամ ներկարար եւ կամ փողոցները հնահաւաք կ'ըլլայի:

ԹՈՎ.— Զգո՛ն...

ԶԳՈՆ.— Վասն զի կը տեսնեմ թէ վաճառականներէ աւելի գրողներ կան պարապ պատող, ուսանողներէ աւելի ուսուցիչներ՝ որք 5-6 ամիսը անգամ մը փոխուող հոգաբարձուներու հաճոյքէն կախեալ են շարունակելու համար իրենց պաշտօնը. տեսնելով ալ որ իմ կազմս չի յարմարիր արհեստաւոր ըլլալու,— որուն տխուր փորձը տեսանք երկու ամիսներ,— եւ վերջապէս տեսնելով որ մայրս իւր այս տարիքին մէջ տակաւին կար կարել ըննադատուած է 60 փարսյ օրականով, եւ այդ աշխատութեան վարձքը վեց ամիսը անգամ մը հազիւ կրնայ գտնիլ, որով մինչեւ այն ատեն հացագործին եւ նպարավաճառին ձեռքը գերի կըլլանք, ուստի պարտաւոր էի այն օրէն ինքնօգնութեամբ հնահաւաք լինելով՝ գոնէ օրական հաց մը ճարել մօրս:

ՅՈՒԼ.— (Աչքերը սրբելով) Ա՛խ, զաւակո՛ւ:

ԶԳՈՆ.— Ասկէց զատ, սիրելի մայրիկս, երեք տարիներէ ի վեր սա հագած բանթալօնս եւ չաքէթս մէկ քանիւ ամիսէն անգործածելի պիտի ըլլան. դու՛ ալ եւս այն վաճառականին տունը լուացարարութեան երթալու կարողութիւն չունիս, որ երկու տարի առաջ այս բերածիդ պէս նոյն անձին աչքին հին, բայց մեր աչքին նոր երեւցող բանթալօն մ'ալ մուրաս անոր զթափրս ընտանիքէն եւ ինձ բերես. հետեւաբար ալ այսուհետեւ ես

ջանալու եմ իմ եւ քու պէտքերդ հոգալու: Իմ այս ընթացքս մեղադրելու չէք. ամեն մարդ աղէկ կամ գէշ գողափարի մը կը ծառայէ. ես կը նախընտրեմ այս արհեստը ուսուցչութեան, որ ապագայ չունենալէն դատ գոնէ ամբողջ տարի մը շարունակուելուն վստահութիւն չկայ, զի հետզհետէ ուսեալ շրջանաւարտը ուսուցչական պաշտօնը դասատուներուն ձեռքէն կ'առնեն. որով խեղճ մարդը վճատեալ կը պարտաւորի սրճարաններու անշուք անկիւնները քաշուիլ: Ահաւասիկ իմ ուսուցիչս, պատուելի Թովմաս, որ մի քանիներէ տեսած կողմնակցութեանց չնորհիւ կամ պարապ կը պատի եւ կամ ճարահատեալ տան մը մէջ դաստիարակի,—լաւ եւս է ըսել դայեակի—պաշտօն կը վարէ՝ այնպէս չէ:

ԹՈՎ.— Արդարեւ տխուր ճամբարութիւններ կը խոստովանիք, բայց...

ԶԳՈՆ.— Կ'աղաչեմ, մի՛ ընդմիջէք:

ԹՈՎ.— Խօսք մը, եւ այս վերջին ընդմիջումս պիտի ըլլայ. այդ արհեստով ինչպէս պիտի կարենաք ձեզ ապագայ պատրաստել:

ԶԳՈՆ.— Այդ մասին ահաւասիկ իմ ծրագիրս: Ներկարարութեամբ զիւրութիւն պիտի ունենամ ամեն կարգի անձանց մինչեւ ոտքերնին խոնարհիլ եւ կօշիկնին մաքրել. եւ որովհետեւ ժողովուրդը ընդհանրապէս ճարպիկ եւ լեզուն բերնին մէջ դարձող ստորին դասու արհեստաւորաց վրայ համակրանք մը կ'ունենայ, ուստի իմ յաճախորդներէս թերեւս գանուի բարեխիտ անձ մը, որ օր մը խղճալով իմ ստացած կրթութեանս հակառակ՝ ընտրած ներկարարի արհեստիս, զիս իր պաշտպանութեան տակ առնու, կամ բարեխօսելով մէկուն քով դնել տայ. ահա այս համոզմամբ սոյն վիճակը ընտրեցի. եւ սա ալ ըսեմ ձեզ թէ՛ իմ վարմանս եւ խօսքերուս չնորհիւ Պօրսային մէջ առաջի օրէն մէկ քանիներու համակրանքը յաջողած եմ գրաւել, որք ծանօթներնին կը համոզեն կօշիկնին ինձ մաքրել տալու:

ՅՈՒԼ.— Ա՛խ, զաւակս, դուն ասը դայիֆ միճաղ բան մըն ես, ալ բան չի գտար տէ գացիր էկար ատօր հալէս տուիր:

ԶԳՈՆ.— (Քմծիծաղով) Եւ միթէ դուն գէ՞ր կազմուածք մը ունիս. դուն որ այդ հիւսնդ մարմնովդ տաշտերու՛տակ լուացարարութեան տաժանելի աշխատանաց զիմադրեցիր, ես իմ երիտաւարդ տարիքովս չպիտի կարենամ կրել անտուկս, որ իւր երկու խողանակներովը հազիւ երեք օխա կը կշռէ: Թէեւ այս

ընտրած արհեստս շատ ստորին կերեւայ ձեր աչքին, բայց ինձ համար ուսուցչութենէ աղէկ է. ես սա համոզումը ունիմ թէ մինչեւ որ պաշտպան ընկերութիւններ չի կազմուին աղքատ ուսումնաւարտները դործի գնելու, ինձ նման շատեր պիտի պտտին ձեռնունայն. եւ վայ այն տղքատի գաւկին, որ գալուցական շրջանը աւարտելէ ետքը—եթէ ինձպէս նիհարակազմ չէ—արհեստ մը չի սորվիր. զի ուր որ երթայ՝ յուսահատ պիտի վերադառնայ. եւ եթէ բաղդ ունենայ վաճառականի մը քով գրադրութեան մտնել, նոյն պաշտօնին մէջ գտնուող հարուստի գաւկէն շատ պակաս պիտի ստանայ փոխարէնը, ըստ որում աղքատի գաւակ է. եւ օր մը, ճշու առածէդ աւելի պակաս ամսականով այդ պաշտօնը ընող մը գտնուեցաւ՝ վերջնադիրը լսելով պիտի ճամբուէ, որուն բազմաթիւ օրինակները տեսնելու վրայ ենք:

ՅՈՒԼ.— Ըսելէ քի, իմանտար սիրտ հատցունեներս, աշխատանքս, քու գիշեր ցերեկ հոգնեներդ պիւթիւնս պօշ բաներ են էղեր: Պէլքի Թովմաս աղան քեզի տեղ մը կը դնէ. ի՞նչ զարար ունի, թող վարժապետութիւնս ըլլայ:

ԶԳՕՆ.— Բայց, մայրիկ, քիչ մը առաջ ըսի կարծեմ, ամիս մը, երկու ամիս կամ տարի մը վարժապետութիւնս ընելէս ետքը դիմացդ անցած սանկ բարեւ բռնած նստիլս կ'ուզես. հարցուր Թովմաս աղային թէ՝ երկու տարի շարունակ կրցած է միեւնոյն վարժարանին մէջ դասախօսել, եւ ո՞րչափ ատեններ պարապ պտտած է. այս ամենը տեսնելովս, ալ ի՞նչպէս ուսուցիչ ըլլամ. ասկից զատ, իմ կազմուածքս չի դիմանար այս տեսակ սրտամաշ աշխատութեան:

ՅՈՒԼ.— Ատ ալ իրաւ է . . . ան . . .

ԶԳՕՆ.— Հիմա, Աստուած եւ մենք երեքս զիտեմք որ ես ներկարար եմ. (Թովմասին) առաւօտները դէմքս քիչ մը ներկով կ'աղտոտեմ, ու զլիարկս մինչեւ յօնքերս քաշած՝ արշալոյսը երեւելուն պէս ճամբայ կ'ելնեմ, ու Պորսային շրջապատի անկիւնը մէկ քանի Ռոտոթոյի ինծի պէս ներկարարներուն քով կը նստիմ, ուր իւրաքանչիւրս մէկ քանի անցորդներ կ'ունենանք կօշիկին մաքրել տուող: Դրան բացուելուն, ես ալ Պորսան կը մանեմ, հոն երեք չորս յաճախորդաց կօշիկները կը մաքրեմ եւ ապա չի ճանչցուելու համար օտարականներու գտնուած չուկայները կ'սկսիմ պտտիլ: Այսօր երկու շաբաթ է որ ներկարար եմ, եւ օրը 5-6 դահեկան կը շահիմ:

ՅՈՒԼ.— Ա՛խ, գաւակս

ԶԳՕՆ.— Ասկից զատ, երկու շաբաթուան մեր օրապահիկը ըստ կարեացի հոգալէ վերջը, 10 դահեկան աւելցնելով, վաղուան, փետրվար մէկին քաշուելիք վիճակահանութեան բաղդատմսի մը ընկեր եղայ (1): Պորսային մէջ սենեակ ունեցող սեզանաւոր յաճախորդներէս մէկուն յանձնեցի նոյն տասը դահեկանը, որ 1,798,500 թիւ արժեթղթին շահելիք պարգևն իմս ըլլալը տեսարակին մէջ արձանագրեց, եւ նոյն արժեթուղթը մինչեւ վաղը ցերեկ չի ծախուելու համար գացային մէջ պահելէ ետքը, յապահովութիւն, ստորագրեալ թուղթ մը ինձ յանձնեց, վրան նոյն թիւը գրելով: Թէեւ երկու օր ետքը վիճակնիս աչքի առջեւ բերելով՝ տասը դահեկանը վտանգի ենթարկելուս համար զղջացի, բայց ի՞նչ կրնայի ընել, եղածը եղած էր, երբ տասարդական յախուռն շտապը յաղթած էր, սակայն այսուհետեւ նոյնօրինակ անխոհմտութիւն մը չպիտի ընեմ. իսկ եթէ վաղը բաղդը յաջող ըլլայ մեզի, ալ երջանիկ պիտի լինիս, մայր իմ:

ՅՈՒԼ.— Աստուծոյ կամքը ըլլայ, ես քեզի խրտար կարգալ չիյտեմ քի ըսածներուդ ճուղապը տամ, անքի մէյ մը խելքդ ատոր տուերես նէ՝ աշխարհքին ըսելիքները ֆայտա մը չսիտի ընէ. ի՞նչ գիտես, ինտոր կուղես նէ անանկ ըրէ. (բազմոցին անկիւնը կերթայ կը նստի, մեռքերը բօլբային տակ ծածկելով, ուր կամաց կամաց պիտի մրափէ):

ԶԳՕՆ.— Հիմա քիչ մ'ալ ձեր վրայ խօսինք, պատուելի ուսուցիչս, մեր վարժարանէն մեկնելէդ ի վեր, յորմէ հետէ երեք տարիներ անցան կարծեմ, ո՞ւր էիք:

ԹՈՎ.— Ինչպէս որ գիտէք, Պ. Աստվ, որ աղդեցիկ անձի մը աղգականներէն լինելու բաղդն ունեցած էր, ինձ յաջորդ կարգեցաւ, ես ալ յուսահատ մեկնեցայ վարժարանէն, եւ ամիսներով ձեռնունայն թափառելէ ետքը, ճարահատեալ յանձն առի հեռաւոր գաւառի մը վարժարանին կառավարչութեան ամենագիտարին պաշտօնն, ամսական 200 դահեկանաւ: Դժնդակ պարագայներ եւ կլիմայի խստութիւնն վերջապէս պտտեալ եղան առողջութեանս խանդարմանը, եւ երկու տարի նոյն տոժանելի

(1) Թաւրեթո-Ռեան Ռեանէն, այսինքն 1870ին վիճակահանութեան բաղդատմսի չէին վաճառուէր հրապարակէ իրայ, այլ ըստայան թիւք բաղդին ինքն ինքն, ստորագրութեամբ:

պաշտօնը վարելէ ետքը՝ հիւանդանալով հոս վերադարձայ, ուր մէկ քանի բարերար անձանց բարեխօսութեամբը ազգային հիւանդանոցին մէջ դարմանուելով, բաւական կազդուրեցայ. ապա՝ դարձեալ շատ մը անյաջող դիմումներէ եւ հազար սառած պանքներէ վերջը, երախտազէտ սաներէս միոյն չնորհիւ հարուստ անձի մը մէկ հատիկ աղջկանը դաստիարակի պաշտօնն ընդունեցայ: Այժմ տարի մ'է որ նոյն տան մէջ կը պաշտօնավարեմ, ուր շատ հանգիստ եմ, եւ այս իրիկուան ձեռք աչքելեւս պատճառը սա է որ, մեր էֆէնտիին բարեկամներէն մէկն ալ երկու դաւակայք համար մնայուն դաստիարակի մը պէտք ունի, ուստի, քու վարուցդ ու բարուցդ արդէն տեղեակ լինելուս, եւ դասընկերէդ մէկէն իմանալով թէ գործ չունիս, եկայ նոյն պաշտօնը քեզ առաջարկել, եւ կարծեմ, գոհացուցիչ պիտի զբաղենք զայն քան այժմու ընտրութիւններդ:

ԶԳՕՆ.— Ո՛հ, մեծապէս շնորհակալ եմ, յարգելի ուսուցիչս, ձեր ինձ նկատմամբ ցոյց տուած այդ գովելի հոգածութենէն, այսուհանդերձ, ներուի ինձ ըսել թէ, արդի վիճակս՝ որ յաչս ձեր նաեւ ամենաստորին հանգամանք մ'ունի, ինձ համար այնպէս չէ. եւ կը խնդրեմ որ ալ այս մասին չի խօսիք:

ԹՈՎ.— Կը ցաւիմ որ այս պաշտօնէն զատ ուրիշ տեսակ պաշտօն մը առաջարկելու դիւրութիւնը չունիմ, եւ քանի որ կը պնդէք, ուրիշ բան չի մնար ինձ, բայց միայն յաջողութիւն մաղթել եւ ապագային ձեր յոյսերուն իրականանալը տեսնել (ոտք ելնելով) առ այժմ՝ մնաք բարեաւ սիրելի Զգօնս... մայրիկը անհանգիստ չընենք, ց'տեսութիւն. (մեկնիլ պատրաստութիւն):

ԶԳՕՆ.— Ցտեսութիւն, պատուարժան ուսուցիչս. (դաւբարը առած՝ Թովմասի հետ խորէն կը մեկնի անձայն քայլերով, որպէս զի Յուլիանէ ջամբննայ. դրսէն փողոցի դրան գոցուելու ճայնէն Յուլիանէ կ'արթննայ, եւ Զգօն ալ տեսարան կը մտնէ):

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՅՈՒԼԻԱՆԷ ԵՒ ԶԳՕՆ

ՅՈՒԼ.— Թովմաս աղան զնամց:

ԶԳՕՆ.— Այո, մայրիկ, յարգանք բարեւներ ալ խօսեցաւ քեզի:

ՅՈՒԼ.— Օղջ ըլլայ, Աստուած արեւը պահէ... Բնչ ըրիք նայինք:

ԶԳՕՆ.— Ի՛նչ պիտի ընենք. ինքն ալ իրաւունք տուաւ ինծի:

ՅՈՒԼ.— Է՛հ, քու լեզուներուդ վարժապետդ ալ խանութիչ էղաւ նէ, ես ի՛նչ կրնամ ըսել... դուն գիտես... իմ ըրած ճահտս քու աղէկութանդ համար է, ես սըսեղ խուշի մը էօմըր ունիմ... Աստուծոյ ծառքը վրայէդ անպակաս ըլլայ... զէ՛շ օրըդ չի տեսնամ աէ՛ ինչ կ'ուզէ ըլլայ:

ԶԳՕՆ.— Շնորհակալ եմ, մայրիկս... Հիմա ել տեղդ հանգստացիր, ինձ պէս յուսով, վասն զի վաղը Փետրուարին մէկն է, տեսնենք, թաղդը ի՛նչ պատրաստած է մեզի, տրամութիւն թէ ուրախութիւն:

ՀԱՐԱՏԱՅԵԸ Կ'ՓԶՆԷ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ.

ԳՈՂ ՍԵՂԱՆԱԻՈՐԸ

(Տեսարանն է Պարսայի փողոցը, խորը՝ գոց մեծ դուռ մը, որուն քով 4 ներկարարք քովէ քով նստած են սնտուկնին առջեւին, որոցմէ մին է եւ Զօնն Առաւօտ է. վարագոյրը բացուելու միջոցին ներկարարք միաձայն կերգեն հետեւեալը՝

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՆԵՐԿԱՐԱՐՔ

Երբոր առաւօտ բլլայ
Ու քաղաքը արթննայ,
Ներկարարն իր սնտուկը
Ետին կախած դուռս կուգայ (հրէէ)

Նախաբան

Եւ գոհ սրտով կը պառայ
Լաւատա պոյնէ՛ա, պոյնէ՛ա, պոյնէ՛ա:

Ահարի պէս մերք բնդ մերք
Նայի երկնից կամարին,
Դիտելով զբնթացս օդին
Թի՛ք բա՛՛ք զարնէ սնտուկին (հրէէ)

Եւ գոհ սրտով կը պառայ եւն, եւն,

Գոհ եւ զուարթ խոնարհի
Ց'առս փոքրին ու մեծին,
Փայլուն փայլուն ներկելու
Կալօշ, Կօշիկ, կամ Բօքին (հրէէ)

Եւ գոհ սրտով կը պառայ եւն. եւն.

(Երգին վերջին տունը երգուած ժամանակ փողոցի աւելածուն աջ կողմէն տեսարան գայ գլխիկոր, աղիւղով. եւ կանգ առած զարմանօք կունկնդրէ).

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՆՈՅՆՔ, ՓՈՂՈՑԻ ԱԻԵԼԱԾՈՒՆ. (խորը) ՑՐՈՒԻԶԸ

ԱԻԼՈՂԸ.— Էյ, պաւօ, գիշերը քուններնիդ չի տարաւ, առտուն առտունացով աքաղաղ էք, ի՞նչ էք:

ՈՄՆ.— Սյո՛, Սիօս աղբար, չէս գիտեր թէ աքաղաղներէն ետքը խօսելու կարգը ներկարարներուն է:

ԱԻԼՈՂԸ.— Ի՞նչպէս.

ՆՈՅՆ.— Երբոր աքաղաղները արշալոյսը ողջունելէ ետքը իրենց նախաճաշը ընել կ'երթան, ներկարարը կը յաջորդեն անոնց, որք առաւօտը ողջունելով յաճախորդ փնտռել կ'ընեն:

ԱԻԼՈՂԸ.— Անանկ չէ, ներկարարէն առաջ՝ փողոցը աւլողները ճամբայ կ'իյնան:

ՆՈՅՆ.— Բայց փողոց աւլողները ամսականաւոր ըլլալնուն, եթէ քիչ մը ուշանան կամ անձրեւի պատճառաւ նոյն օրը դուրս չելլան՝ հոգ չեն ընել. մինչ մինք ներկարարքս օրականնիս ճարելու համար անպատճառ կանուխ ճամբայ իյնալու ենք:

ԱԻԼՈՂԸ.— Հասկցայ . . . անշուշտ առջի իրիկունէ գիշերմուտը վրայէն ինկած դրամ կամ ալ ինչքերը մեզմէ առաջ հաւաքելու յուսով:

ՈՄՆ.— Է՛հ . . . եթէ սակայն ձեր աղնուութիւնը աւլած ատեն անուշադրութեամբ զանոնք մեզի ձգէ:

(Թատրոնի ազդարարութեանց ցրտիջը աջ կողմէն տեսարան գայ, եւ խորի դրան պատին վրայ քստերակաւ մեծ ազդարարութիւն մը կը փակցնէ.)

ԱԻԼՈՂԸ.— Աս ո՞վ է, ասոր ալ քունը գիշերը չէ տարեր:

ՑՐՈՒԻԶԸ.— Դուն անանկ գիտես, օղը ամպոտ ըլլալուն անկողնէդ ուշ ելեր ես:

ԱԻԼՈՂԸ.— Էյ, հիմա առտուն առտունացով ատիկայ փակցունելդ ի՞նչ օգուտ ունի:

ՑՐՈՒԻԶԸ.— Սա օգուտը ունի որ, հիմա ուրիշ թատրոնի մը ցրտիջը գալով իմ ազդիս տեղը պարապ չի գտներ, եւ հոն չի փակցներ իրենը:

Ա. ՆԵՐԿԱՐԱՐԸ.— Սիօս աղբար, ժամը քանի՞ն է արդեօք:

ՅՐՈՒԻՉԸ.— Եթէ անոր հարցնէք՝ տակաւին «կէս զիշեր է» պիտի ըսէ, մինչդեռ հիմա 12 զարկաւ եւ քիչ մը վերջը Պօրսան կը բացուի:

ՈՄՆ.— (Սնտուկը առնելով) Ուրեմն, ընկերք, ամեն մարդ իր գործին, յոգութիւնն իւր բաւական առինք, չվնասուած ճամբայ խնայու եմք:

ԱՅԼ ՈՄՆ.— (Նոյնպէս) Այո՛, այո՛, երթանք, (Զորսն ալ ոտքի ելած երգին վերջին տունը կրկնելէ վերջը աջ եւ ջախ կողմէին կը մեկնին ինչպէս նաեւ փողոցի աւուղը եւ ցրուիչը,

ՊԱՏԿԵՐ

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՄՈՒՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇԱՀԱԴԵՏԲ

(Պատկերը կը փոխուի եւ կը ներկայացընէ Պօրսայի գաւիթը՝ մարդիկ կը մտնեն կ'ելնեն. մուսնետիկը սանդուխին վրայ կեցած՝ ձեռքի զանգակովը ուշադրութիւն հրաւիրելէ ետքը կ'ըսէ).

ՄՈՒՆԵ.— Պարոններ, Հնդկաստանցի Պարոնայք Բրէնչ եւ Լոյվիստիյի ընկերաց դրամատան արժեթղթերուն առուծախը այսօր 4 ժամուան մէջ տեղի պիտի ունենայ. հակառակողները ըստ օրինի պատասխանատու պիտի բռնուին: (մեկնի)

(Աստը վրայ շահադէտք կսկսին պոռայ կանգել. Զգօն աջ կողմէն տեսարան գայ եւ Պորսայէն ներս կ'աներեւութանայ).

ՇԱՀԱԴԵՏԲ

— 520

— 520ի կ'առնեմ:

— 522ի կը ծախեմ:

— 521ի կը ծախեմ:

— Ինչք...

— Ես... ես ալ.

— 525ի կը ծախեմ:

— Կ'առնեմ: (Ժխոր եւ վրդովմունք. ոմանք սենեակներու

առջեւ իրարու տետրակ կ'ստորագրեն, ինչպէս սովորութիւն է Պօրսայի մէջ):

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՕԳՍԷՆ, Էտքը ԱՐՄԵՆԱԿ, քիչ մը Էտքը ԶԳՕՆ

ՕԳՍ.— (Զեռքը բաց տետրակ մը բռնած՝ աստ անդ կը ձայնէ) Տրիփոնեան, Տրիփոնեան...

ԱՐՄԵՆ.— (Նոյնպէս ձեռքը տետրակ մը) Տրիփոնեան ներկայ:

ՕԳՍ.— Եկու՛ր հայինք, բարեկամ. (Կ'սկսին տետրակները բաղդատել, ներսէն առնող ծախողներու ձայն. Զգօն տեսարան գալով Բ. Կ. Զ. Բ. ին բովիկը կը նստի, մերթ խոզանակը սընտուկին զարնելով եւ ցած ձայնիւ «Պոյեա» ընելով)

ԱՐՄ.— Ճիշդ է, այնպէս չէ:

ՕԳՍ.— Այո՛:

ԱՐՄ.— Ուրեմն, ցտեսութիւն:

ՕԳՍ.— Կեցի՛ր, իբր անկեղծ բարեկամ, բան մը պիտի հարցնեմ քեզի, (Սիկատ. կը հրամցնէ եւ տեսարանին առջեւ գան):

ԱՐՄ.— Ես ալ անկեղծօրէն կը խոստանամ պատասխանել:

ՕԳՍ.— Երկու կամ երեք չաքաթը անգամ մը սեւազգեստ մանկամարդ տիկին մը ձեր սենեակը կուգայ, եւ կը տեսնեմք թէ միշտ արամութեամբ կը մեկնի, արդեօք ֆօնտօ կը խաղայ:

ԱՐՄ.— Ո՛չ:

ՕԳՍ.— Ուրեմն.

ԱՐՄ.— Կ'երեւի թէ չառ հետաքրքիր էք հորա երթեւեկի պատճառն հասկնալու:

ՕԳՍ.— Ինչ հման շատեր ալ հետաքրքիր են. եւ մինչեւ իսկ այլ ընդ այլոյ մեկնութիւններ կուտան:

ԱՐՄ.— Էհ, այնչափ զարմանալի բան մը չէ, ըստ որում Պօրսայի մէջ եմք:

ՕԳՍ.— Այդպէս է, թերեւս փոխառութիւն ըրած է ձեզմէ:

ԱՐՄ.— Ո՛չ. ո՛չ:

ՕԳՍ.— Կամ կ'ուզէ ընել:

ԱՐՄ.— Այդ ալ չէ. եկու՛ր քիչ մը սանկ երթանք որ հետաքրքրութիւնդ գահացնեմ: (Դեպ ի Զգօն լառաջանալով՝ Արմենակ ոտքը սնտուկին վրայ կը դնէ եւ կ'սկսի պատմութեան. Զգօն կ'սկսի կօշիկները մաքրել. Արմենակէն ետքը Օգսէն ալ

իւր կօշիկները պիտի մաքրել տայ: Զգօն հետաքրքրութեամբ կը պարտաւորի խոգանակը ծանր շարժել, որպէս զի պատմութեանը ունկնդիր ըլլայ գլխիկոր, եւ իւր մտիկ ըրած ըլլայը ժողովրդին հասկցնելու մտօք մերթ ընդ մերթ զարմացողի եւ երկնչողի ակնարկներ պիտի ուղղէ:

ԱՐՄ.— Ձեր ակնարկած տիկինը, ասկէ երեք տարի առաջ իւր այրը,— տիրոջն եղբայրը—կորսնցնելու դժբաղդութիւնը կ'ունենայ. հանդուցեալը 'ի կենդանութեան իւր բոլանդակ հարստութիւնը 1000 ոսկին տիրոջն կը յանձնէ որուն սոկոսը ամսէ ամիս կը զանձէ եղբոր թէպէտեւ մեր էֆէնտին իւր եղբորը 1000 ոսկին համար պարտամուրհակ մը սուած է եղբոր, բայց խեղճը որ հիւանդոտ մարդ մ'էր կ'ըսեն, օր մը, —անշուշտ ամսագլխու առթիւ— երբ սոկոսը դանձելու համար մեր սենեակը կը մտնէ, յարկարծ կը հիւանդանայ. մօտակայ դեղարանէն անմիջապէս բժիշկ մը կը բերեն, որ հիւանդն հանուեցնել տալով, կուրծքն ու բազկերակները զննելէ ետքը կը յայտարարէ թէ կաթուած է. ուստի եւ առանց ժամանակ կորսնցունելու՝ տուն փոխադրուելու է: Թէեւ բժշկին հրամանը կը կատարուի, հիւանդը տուն կը փոխադրուի, բայց այն հանուեցնելու կամ հագուեցնելու միջոցին՝ անոր գրպանը պահուած նոյն 1000 ոսկիի մուրհակն ալ կ'աներեւութանայ:

ՕԳՍ.— Ի՞նչպէս կ'աներեւութանայ:

ԱՐՄ.— Ի՞նչպէս պիտի աներեւութանայ, բացարձակապէս զուրկը կառնէ կ'երթայ:

ՕԳՍ.— Սակայն . . . գողութիւն է . . .

ԱՐՄ.— Գողութիւն թէ ճարպիկութիւն, այդ չգիտեմ. միայն թէ հիւանդը տուն տարուելէ երկու ժամ ետքը կը մննի, առանց կարողանալու խօսք մ'իսկ արտասանել. բարեբաղդաբար, իւր կինը գիտէ եղբոր տագրոջը քով 1000 ոսկի ունենալնին, ինչպէս նաեւ գիտէ եղբոր այն ատենի մեր սենեկին գաւառացի գրագիրը, այլ սակայն, կըսեն թէ այս գաղտնիքը յերեւան չի հանելու համար 100 ոսկի ձեռքը զրուեր եւ իւր ծննդավայրը զրկուեր է:

ՕԳՍ.— Ո՞հ, անիրաւութիւն . . .

ԱՐՄ.— Կ'ըսեն նաեւ թէ՛ տարաբաղդ այրին իւր սգոյ օրերը անցնելէ ետքը երբ նոյն գումարին խօսքը կը բանայ, տագրը, մեր էֆէնտին կը յայտարարէ թէ իւր եղբայրը մեռնելէն 7 ամիսներ առաջ զրամը ետ առած եւ ֆօնտօ խաղալով կորուսած է:

մինչդեռ չափեր կը վկայեն թէ խեղճ մարդը երբէք խաղացած չէր:

ՕԳՍ.— Ա՛հ, բարեկամս, քանի որ այդպէս է, ես ալ չատերուն ձայնակցելով պիտի կրկնեմ թէ՛ (կամաց մը, ականջին) քու տէ՛ղ բարի անձնաւորութիւն մը չէ՛:

ԱՐՄ.— Այժմ, որ 'ի շնորհս եղբորը հարստութեան, բաւական դրամագլուխ մ'ունի, բարեկամաց եւ ազգականաց բարեխօսութեամբը իբր թէ մեղքնալով իւր եղբոր այրին եւ անոր երկու որբերը, ամսական 200 դանեկան տալ որոշած է, զոր սակայն ամսէ ամիս սմբողջովին չի վճարելով, չարթէ չարթ թերհաշիւ 20 կամ 50 դանեկան կուտայ. եւ երբ ամսագլխուն հաշույն մնացորդը ոտանալու համար խեղճ կինը կը ներկայանայ. շատ անգամ «հաշիւդ մաքրուած է» ըսելով՝ տարաբաղդ կինը կը ճամբէ, մինչ 'ի հաշիւ նոյն ամսուան՝ 120 կամ առաւելն 150 դանեկան վճարած էր:

ՕԳՍ.— Խեղճ կին:

ԱՐՄ.— Խեղճ կին, այո՛, որուն ամեն անգամ մեր սենեակը մտնելը երբ տեսնեմ, պատճառաւ մը ինքզինքս դուրս կը նետեմ. զի այս եւ ասոր նման պարագայներու մէջ տիրոջն անիրաւուքի այս եւ ասոր նման պարագայներու մէջ տիրոջն անիրաւութիւնը չեմ ուզեր տեսնել, որպէս զի հակառակ իմ կամացս, չի բռնադատուիմ իւր անիրաւութեանցը օժանդակել. ո՛հ, ի՞նչ ստրուկ վիճակ:

ՕԳՍ.— Ճշմարիտ է, եղբայր, ծառայական պաշտօնը այսպէս է, քու ապրուստիդ սիրոյն, մերթ ընդ մերթ պիտի պարպտուիր խղճիդ ձայնը խեղդելով՝ տիրոջն անիրաւութիւնը պաշտպանելու փեղի բան մը ըսեմ, ես շատ անգամ երանի կուտամ ամեն անոնց՝ որք այսօրինակ ծառայութեամբ չեն չարին օժանդակելու. օրինակի համար, սա ներկարարաբար մեզմէ աւելի երջանիկ կը գտնեմ, որ թէեւ մեզի չափ չի չափը, բայց զոնէ իւր խիղճը ուրիշին տրամադրութեան տակ չի դնել եւ մարդաւանքնայ չի դառնար: (Տրիվոն, խորը իւր սենեկին առջեւ երեւնալով, խոժոռածայն կը գոչէ):

ՏՐԻՓ.— Պարոն Արմենակ:

ԱՐՄ.— (Դող ելած) Ի՞նչ կը հրամայէք, տէր իմ:

ՏՐԻՓ.— Տեսարկները բեր. դեռ չմնաց զործերնիդ,

ԱՐՄ.— Անմիջապէս տէր իմ: (Եւ երկու ընկերք Զգօնի

սնտուկին վրայ մէյմէկ տասնոց նետեյնէն ետքը իրարմէ կը բաժնուին ներս կ'երթան: Ներսէն միշտ առուծախի ձայներ:

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԶԳՕՆ (առանձին) յետոյ ՄԷԿ ՔԱՆԻ ՅՐՈՒԻԶԲ

ԶԳՕՆ.— Ահաւորիկ ոմանց յանկարծ հարստանալուն գաղտնիքը. ո՛հ, որչափ կը փափաքէի տեսնել այդ տնակործան բարի անձը, որ իւր եղբորորդւոց ապագայն սպաննելու քաջարտութիւնն ունեցած է, բայց թերեւս օր մը ճանչնամ զինքը, այն երիտասարդ գրագրին միջոցաւ՝ սրոյ կօշիկները մաքրեցի, երբ իւր տիրոջ սենեկին մէջ իրեն հանդիպիմ: (Այս միջոցին գլխարկաւոր ցրուից մը աջ կողմէն տերասան գայ շտապաւ, ձեռքը յաւելուածներով, եւ «Նուժէրօ շմէնարֆէն» գոչելով՝ ձախէն կը մեկնի):

ԶԳՕՆ.— (Ուրախ) Ա՛հ, վիճակահանութիւնը քաշուեր է, արդեօք բաղդը ժպտած է ինձ. (Ուրիշ վաճառող մ'ալ կուգայ տեսարան) ինձի նայէ՛ բարեկամ, քանի՞ փարայ է:

ՅՐՈՒԻԶ.— Քառսուն փարա, ամբողջ եւ ճիշդն է:

ԶԳՕՆ.— 20 փարա տամ, հատ մը տուր:

ՅՐՈՒԻԶ.— Քսաննոցիդ մեղք է, պահէ, 40էն վար չլուար: (Եւ մեկնի)

(Գլխարկաւոր յաճախորդ մը աճապարանօք տեսարան գայ եւ ոտքը Զգօնի սնտուկին վրայ դնելով՝ «Լուստա» կ'ըսէ. Զգօն կ'սկսի ներկել, նոյն սլափուն ուրիշ լրագրածախ մը տեսարան մտնէ՝ յաւելուածներով. գլխարկաւորը 40 փարա տալով հատ մը կ'առնէ եւ կսկսի աչքէ անցնել. Զգօն՝ որ ծունցի վրայ եկած կը ներկեր, հետաքրքրական շարժումներ կընէ. այնպէս որ յաճախորդը կ'ստիպուի հարցնել.)

ՅԱՃ.— (Զարմանօք) Ի՞նչ ունիք . . . Ի՞նչ կըլլաք:

ԶԳՕՆ.— Ներեցէք Պարոն, եթէ կը հաճիք, ձեր կօշիկները ներկելուս փոխարէն, սնդամ մը աչքէ անցնեմ այդ յաւելուածը:

ՅԱՃ.— (Սաստելով) Գործդ լմնցուր, աճապարէ:

(Զգօն վշտացեալ գլուխը կը խոնարհեցնէ եւ լմնցնէ գործը. յաճախորդը 10նոց մը ձգելէն ետքը՝ բարկութեամբ յաւելուածը սնտուկին վրայ կը նետէ եւ Պօրսայէն ներս կ'աներեւութանայ):

ԶԳՕՆ.— (Ուրախ) Ո՛հ, չորհակալ եմ, Պարոն, չորհակալ եմ. (Եւ գրպանէն ձերմակ բուրբ մը հանելով կը բաղդատէ) Ա՛հ, Աստուած իմ . . . կը խաբուիմ արդեօք, երազ է թէ իրականութիւն . . . 60,000 Քրանք . . . իմա է . . . իմա է . . . ո՛հ, լայն իմ, ալ երջանիկ ես. (Եւ դէպ ի Տրիփոնի սենեակը կը յառաջանայ ուրախ, շահադիտաց աղմուկը նորէն կ'սկսի. Զգօն, սենեկին դրանը քով կեցած է անհամբեր շարժումներով, Տրիփոն սիկատ. ի ձեռին դրանը մէջ կ'երեսայ եւ զայն տեսնելով.)

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՏՐԻՓՈՆ ԵՒ ԶԳՕՆ

ՏՐԻՓ.— Հոս ի՞նչու կեցեր ես:

ԶԳՕՆ.— [Քաշուելով, չի համարձակողի պէս] Կարծեմ թէ տէր իմ, ճանչցաք զիս:

ՏՐԻՓ.— Զեր տեղը դնէն դուրս, փողոցին մէջն է . . . կամաց կամաց հոս պիտի տեղաւորուիք:

ԶԳՕՆ.— Քա՛ւ լիցի Տէր իմ.

ՏՐԻՓ.— Ուրեմն . . . Անցեալ չաբթու 7 անգամ կօշիկներս մաքրելուդ փոխարէն 70 փարադ չաբաթ իրիկուն չ'ստացար:

ԶԳՕՆ.— Շնորհակալ եմ, տէր իմ, ստացայ եւ այն միջոցին . . .

ՏՐԻՓ.— Եթէ գրագիրներուն մէկէն առնելիք ունիւ, փողոցի դռնէն դուրս դնա՛ սպասէ. հոս մի կենար:

ԶԳՕՆ.— Հոս կենալս այդ պատճառաւ ալ չէ, տէր իմ. կը յիշէք անշուշտ թէ անցեալ չաբթու վիճակահանութեան արժեթղթի մը ընկեր եղայ, 10 դահեկան վճարելով . . .

ՏՐԻՓ.— Ա՛, հասկցայ . . . հիմա կը յիշեմ . . . չհաճ կամ կորսընցուցած ըլլալդ կուզես իմանալ . . .

ԶԳՕՆ.— (Ուրախութեամբ) Այո՛, Տէր իմ . . . չհաճ եմ:

ՏՐԻՓ.— (Զլսելու գարնելով) Ո՛ւր է տեսնեմք, ո՛ւր է քեզի յանձնած թուղթերիս:

ԶԳՕՆ.— Ահաւորիկ, Տէր իմ. (Գրպանէն ձերմակ բուրբը կուտայ)

ՏՐԻՓ.— (Արագաբար բուրբը աչքէ անցնելէ ետքը) Տես:

նենք, բաղդը ժպտած է քեզի...սպասէ՛. (եւ սենեակը կը մտնէ. Զգօն ուրախութեան մեջ է. երկու վայրկեանէն Տրիփօն վերադառնալով) աւաղ, աղաս, կը ցաւիմ որ քու թիւդ ալ մեր ունեցած 200 թիւերուն պէս բան մը չա՛հած չէ՛:

ԶԳՕՆ.— Ի՞նչպէս...բայց երկրորդ պարգեւը իմ թուոյս զարկած էր:

ՏՐԻՓ.— Սխալ տեսած ըլլալու էք... բան մը չա՛հած չէք:

ԶԳՕՆ.— (Կայծակնաճար) Բան մը չա՛հած չե՛մ...բայց թուղթըս ո՛ւր է:

ՏՐԻՓ.— Թուղթը ի՞նչ պիտի ընես, ալ աս վայրկեանէս ետքը արժէք չունի, ըստ որում վիճակահանութիւնը կատարուեցաւ:

ԶԳՕՆ.— Բայց...

ՏՐԻՓ.— Ձեռն հաւատար ինձ, միթէ քու բաղդիդ հա՛մար պահած թիւերնիս 1,798,313 չէ՛ր:

ԶԳՕՆ.— Ո՛չ, 1,798,500 էր:

ՏՐԻՓ.— (Կատողելով) Կորսուէ՛, ասդու՛, անպիտան:

ԶԳՕՆ.— (Խեղայեղ) Բայց թիւղթս...թիւղթս... (կը նուաղի)

ՏՐԻՓ.— (Կը ճայնէ) Մարգար. (ծառայ մը կուգայ) եկէք սա ապուշին խօսք հասկցուցէք. իւր վիճակին կարեկցեցնուալ փոխարէն եկեր մեզմէ 60,000 ֆրանք կը պահանջէ, խեղճ է, ի՞նչ է:

ԾԱՌ.— (Ծաղրական կերպիւ) 60 փարա չըլլայ պահանջածը (Տրիփօն սենեակէն ներս կը ստորդի)

ԶԳՕՆ.— 60 փարա չէ՛, Պարոն, 60,000 ֆրանք էր չա՛հածըս. 1,798,500 թիւը իմս էր:

ԾԱՌ.— Խեղճ է, ի՞նչ է. (Քանի մը շանդեղ կը շրջապատեն զանոնք):

ԶԳՕՆ.— Ո՛չ, ես խեղճ չեմ, պարոն: (կուլայ)

ԾԱՌ.— Շիտակը, խեղճը զլուխը մէկը ըլլալուդ համար զացեր եկեր ներկարար ես եղեր:

ԶԳՕՆ.— Ես իմ համեստ ներկարարութիւնս, քու այդ կեղծաւորութեան դիմակով ծածկած պաշտօնիդ չեմ փոխեր:

ՈՄՆ.— Աստուած բարի վայելում տայ (Տրիփօն կուգայ):

ԶԳՕՆ.— Շորհակալ եմ, պարոն:

ՈՄՆ.— (Որ նոր եկած էր) Ի՞նչ է այն, ի՞նչ է եղեր:

ՏՐԻՓ.— Արդարեւ, շատ ճշմարիտ է եղեր ժողովրդային այն առածը թէ՛ «բարեբէն չարիք կը ծնի» սա անպիտանին վրայ խղճալով՝ պարգեւաւոր վիճակահանութեան արժեթուղթ

մը իւր բաղդին համար պահած էինք, ի՞նչ կ'ըսէք, հիմա եկեր մեզմէ 60,000 ֆրանք կը պահանջէ, որպէս թէ չա՛հողը իւր թիւն եղած ըլլայ:

ԶԳՕՆ.— «Որպէս թէ» բառն՝ աւելորդ է, պարոն:

ՏՐԻՓ.— Կը տեսնէք տակաւին կը պնդէ:

ՈՄՆ.— (Զգօնին) Ո՛ւր է քեզ յանձնուած ստացագիրը:

ԶԳՕՆ.— Պարոնը առաւ եւ ներս տարաւ:

ՏՐԻՓ.— (Զայնելով) Արմենակ, սա անպիտանին յանձնուած ստացագիրը բեր որ տեսնեն, [առ. Զգօն] եթէ ուրիշ մը ըլլար ինձ նկատմամբ սոյն անվստահութիւնը յայտնողը, ո՛հ, շատ սուղի կը նստէր իրեն, բայց ես քու վրադ կը խղճամ եւ անյիշատակ եմ... միայն կը խրատեմ քեզ այդ անխոհմտութիւնը չ'երկրորդել (կը հեռանայ):

ՏԵՍԻՆ Է.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԱՐՄԵՆԱԿ (ձեռքը կապոյտ բուրդ մը)

ԶԳՕՆ.— (Զայն կը ճալընայ եւ մօտենալով՝ ուրախութեամբ Ա՛հ, բարեսիրտ պարոն, դուք աս էֆէնտիին գրադիրներէն էք:

ԱՐՄ.— Ա՛յ:

ԶԳՕՆ.— Թէեւ անցեալ օր 10 դահեկանը յանձնած ժամանակս դձեղ չի տեսայ հոն:

ԱՐՄ.— Թերեւս գործի պատճառաւ տեղ մը գացայ ըլլամ:

Ի՞նչ է եղեր:

ԶԳՕՆ.— Ծշմարիտ է... ուրեմն հաճեցէք ինձ վերադարձընել այն ստացագիրը՝ զոր...

ԱՐՄ.— Ահաւասիկ:

ԶԳՕՆ.— Բայց ոչ, ասիկայ քիչ մ'առաջ իմ ձեռքէս առնուածը չէ:

ԱՐՄ.— Ի՞նչպէս:

ԶԳՕՆ.— Որովհետեւ ձերմակ էր, կապոյտ չէր:

ԱՐՄ.— Խեղճ ես, ի՞նչ ես, եղբայր, ձերմակ կամ կապոյտ,

ատկէ ի՞նչ կ'ելլայ:

ԶԳՕՆ.— Ա՛հ, կերելի թէ՛ շատ աճապարեր էք թուղթս

փոխած ժամանակնիդ, որ դոյնը ուշադրութեան չէք առեր:

ԱՐՄ.— Բայց մենք մեր գործառնութեանց մէջ ձերմակ

թուղթ ալ կը գործածենք կապոյտ ալ:

ՈՄՆ.— (Խնդայով) Կը տեսնէ՞ք սա տասը փարանոց ներ-
կարարը, ինչեր ալ կը մտածէ:

ԱՐՄ.— Օ՛, չիտակը խելացի բան, խօսք չուզեր:

ՏՐԻՓ.— (Գալով) Է, մինչեւ երբ բազմութիւնը գլուխդ
պիտի հաւաքես, շուտ, կորսուէ. եթէ վերադարձիս չքեզ հոս
գտնեմ, ոտիկանութեան պիտի յանձնեմ: (մեկնի)

ՈՄՆ.— (Ծաղրելով) 60,000 ֆրանք հէ՛, չիտակը աղւոր բան,

ՈՄՆ.— Այդչափ ֆրանքները ո՛ւր պիտի պահէիր, սըն-
տուկդ անգամ չէր առներ:

ՈՄՆ.— Նախ եւ առաջ մեծ անտուկ մը չինել տալու էիր:

ԶԳՕՆ.— (Վշտահար) Ա՛հ պարոններ, կը ծաղրէք զիս,
այնպէս չէ՛. բայց ահա կ'երդնում թէ այսօրուան 60,000 ֆրանք
պարգեւը շահող թիւը ինձ ծախածնին էր:

ՈՄՆ.— Բայց ինչէ՞ն հասկնանք. ո՛ւր է ստացադիրդ:

ԶԳՕՆ.— Ըսինք արդէն, պարոնը առաւ ներս տարաւ:

ՈՄՆ.— Ի՞նչու յանձնեցիր, ապուշ:

ԶԳՕՆ.— Վատն զի պատուաւոր անձ մը կարծես...

ՈՄՆ.— Ուրեմն քու պատուաւոր ճանչցած այն անձը այս
աստիճան անխղճութիւն չըներ, իւր դրամարկին մէջ աղոր
տամադատիկը ունի, մենք զինքը քեզմէ աւելի աղէկ կը ճանչ-
նանք:

ԱՐՄ.— Հիմա հասկըցար ա՛, ա՛լ հեռացիր, բազմութիւնը
ցրուէ:

ԶԳՕՆ.— (Զարմանօք) Դո՛ւք էք այդ խօսքերը արտասա-
նողը, Պարոն Արմենակ:

ԱՐՄ.— Այո՛ ես եմ, եւ եթէ տակաւին շարունակես այդ
անարդանքդ, պիտի պարտաւորիմ ուրիշ կերպով հետդ տեսնուիլ:

ԶԳՕՆ.— Ո՛հ, կը պաշտպանէք ձեր տէրը եւ իմ արդար
պահանջս անարգանք կ'անուանէք. դուք կը պաշտպանէք կը-
սեմ, ձեր տէրը, պարոն, որուն ինչ սիրտ եւ հոգի կրելը քիչ
մտառ իօշիւնիդ ինձ մաքրել տուած ատեննիդ ձեր մէկ ընկե-
րոջ կը նկարագրէիք, դո՛ւք կըսեմ...

ԱՐՄ.— (Ընդմիջմամբ) Լռէ՛, անպիտան, լռէ՛ եւ կորսուէ՛.
(սպառնալից) ապա թէ ոչ...

ԶԳՕՆ.— Խոտովանեցաք նաեւ թէ շատ անգամ ձեր տի-
րոջ անիրաւութեանցը տկամայ կ'օժանդակէք:

ԱՐՄ.— Է՛հ, ա՛լ բաւական է. Մարգար, սրկէց ոտիկան մը
կանչէ: (վրան կը յարձակի)

ԶԳՕՆ.— Ա՛հ, ձեր այս ըրածը ակամայ չէ՛, կեղծ չէ՛, պա-
րոն, որտի կատարեալ անխղճութեամբ է:

ԱՐՄ.— Պիտի լռե՛ս. (եւ գայն կ'սկսի անդին հրել. Ժխոր
եւ աղմուկ. մեկ քանիներ գանոնք իրարմէ գատել կ'աշխատին.
«Աժօթ է, խնդեցար ներկարար», ըսելով. Զգօն միշտ լեզուին
կ'ուտայ, «Անիրաւութիւն է, գողութիւն է այս», ըսելով. նոյն
միջոցին երկու ունկնդիր անձինք տեսարանին առջեւ գալով
կը խօսակցին):

Ա. ԸՆԿ.— Դուք ի՞նչ կ'ըսէք ասոր:

Բ. ԸՆԿ.— Խօսքը մէջերնիս, ներկարարին պահանջը
իրաւացի կը գտնեմ. Տրիփօնը լաւ կը ճանչնամք:

Ա. ԸՆԿ.— Ես ալ այդ կարծիքն ունիմ. եւ մինչեւ որ այս
պարգեւաւոր վիճակահանութեանց արժեթղթերուն բրօմէսները
տպագրուելով հրապարակ չենեն՝ պանքաներու երաշխաւորու-
թեամբ, այս տեսակ անտեղութիւնք անպակաս պիտի ըլլան:

ԶԳՕՆ.— (Զայրացած) Իրաւունք ունիք, պարոններ, երբ
պարոն Տրիփօն սրտի կատարեալ անխղճութեամբ իւր եղբոր-
որդոց ապագայն կը կործանէ, ո՛ւր կը մնայ ինձ նման աղքատ
մը:

ԱՐՄ.— Ոտիկանը, ոտիկանը ահա եկաւ. (Ոտիկան մը
Մարգարի հետ տեսարան գալ):

ՏՐԻՓ.— (Գալով) Ի՞նչ է այդ, գեռ չի լմնցաւ. (առ. Ոտի-
կանն) պարոն ոտիկան, այս սինքըր ներկարարի կտորը յան-
դգնեցաւ. զմեզ նախատել եւ մինչեւ իսկ գող անուանել, որոյ
ուշիկդիր վկայ են ներկայ պարոնները, ուստի յանուն օրինաց
ձերբակալեցէք զինքը, որպէս զի ուրիշ անգամ պատուաւոր
անձնաւորութեանց հետ չի խաղայ:

ՈՍՏ.— (Զեռքը Զգօնի ուսին դնելով) Յանուն օրինաց,
պարոն, (Զգօն գլուխը կը խոնարհեցնէ տրտմութեամբ)

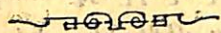
ՏՐԻՓ.— (Այլոց) Դուք ալ, պարոններ, կը խնդրեմ որ
մինչեւ պահականոց մեզ հետեւելով, ձեր վկայութեամբ պաշտ-
պանէք մեր պատիւը, որ ներկարարի մը բերնին մէջ խաղալիք
եղաւ:

ՈՄԱՆԲ.— Այո՛, սիրայօժար կ'ընկերանամք ձեզ:

ԱՐՄ.— Եւ այդուհետեւ, ոտքը պիտի կոտրենք, եթէ յան-
դգնի այս չէնքին դռնէն ներս մտնել:

270Ն.— (Արհամարանօր՝ վայրկեան մը Արմենակին նայելէն ետքը) *Վա՛ն . . .* (Եւ քեռովը սրբելով աչքին արցունքը, գլախը ուսին վրայ ծռած՝ Ոստիկանին հետ կը մեմնի, Տրիփոն Է. ուրիշներ կը հետեւին անոնց. Պորսայի առուծախը կը շարունակուի.)

44,94,90372 4'6226

ሀ.ፊ.ሀ.ፊ ሰብአዊ ቁ.

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԵՏՔԸ — 1875

Տեսարանը կը ներկայացնէ Զգօնի գործատեղին, որ խանի մէջ սենեակ մ'է. պատերուն վրայ աստ անդ փորագրուած պատկերներու օրինակներ կ'երեւան. խորը դռն մը. Սեղանի մը վրայ փորագրիչի գործիներ եւ կաղապարներ:

(Այժմ Ջգոն տխուր է եւ մեկամտադճուտ)

ՏԵՄԻԼ. Ա.

ԹՈՎՄԱՍ ԵՒ ԶԳՈՆ (սեղանին առջև, դիմ առ դիմ նշա-
տած են).

ԹՈՎ.— (Զգածեալ մայնիւ) Շարունակեցէ՛ք, շարունակեցէ՛ք:

ԳԷՔ. ԶԳՈՆ.— (Տխրութեամբ) Երկամտեայ բանտարկութենէս վերջը երբ տուն վերադարձայ, մայրս չի գտնւի . . . խեղճ կինը՝

որ արդէն տարիներով աղքատութեան բեռն տակ ընկճուած
Ըլլալէն խիստ նիհարցած էր, լսելով իմ խայսառակաբար բան-
տարկութիւն, սրտի ջալուռն չը դիմանալով, ո՛հ, մեռեր էր: (կտիւյալ)

ԹՈՎ.— Աւանդ, սիրելի բարեկամս, ձեր այդ անհաշիվ
կորուստը ասկէց գրեթէ ամիս մ'առաջ իմացայ. ըստ որում չորս
սարի կտր որ էրէն գիւղէն վար իջած չէի. իմացայ նաեւ թէ
բանտին մէջ վարպետ փորագրիչ մը քու վրադ խղճալով դքեղ
յանձնարարեր է զրսի իւր տրեհտակից բարեկամներէն մէկուն,
որոյ միջոցաւ փորագրիչի արհեստը սորվելով, այժմ այս խանին
մէջ կ'աշխատիս եւ պատուաւոր արհեստաւոր արեղած ես:
ԶԳՈՆ.— Ներեցէ՛ք ինձ ուրեմն հարցնել թէ՛ այդ ամէնը
տեղեկանալէ վերջը՝ ի՞նչու արդեօք ասկէց ամիս մ'առաջ երբ
գիւղէն վար իջաք, ձեր այցելութիւնը վայելելու հաճոյքէն զիս
զրկեցիք:

Գրկեցիք՝
ԹՈՎ. — Վասն զի ժամանակ չունէի հոս քու քովդ գալու,
առաւօտուն եկայ եւ իրիկունը վերադարձայ, որովհետեւ աշա-
կերտուհիս ինձ կ'սպասէր։ Կամուրջին վրայ դիմաւորելով քու
դասընկերներէդ Պ. Յակոբ Վրդանէսեանը, առաջին անգամ ը-
լալով անկէ իմացայ գլխուդ եկած ամեն պատահարները. նոյն
վայրկենին լոյս մը ծագեցաւ մտացոյ մէջ եւ ինքն իրենս, լայն
աղէկ է) քի, եւ առանց ինձ եղած յանձնարարութիւնդ կա-
տարելու, որուն համար յատկապէս գիւղէն իջած էի, անմի-
ջապէս ուրախութեամբ վերադարձայ, որպէս թէ մասնաւորա-
պէս քու վրայօքդ տեղեկութիւն առնելու համար եկած ըլլամ,
(Ս. Մանուկ) Իմ սրան . . . բայց ինչ պատճառաւ . . .

ԶԳՕՆ.— (Զարմանք) Իմ վրան . . . բայց ինչ պատճառաւ։

ԹՈՎ.— Հիմա պիտի հասկնանք Քու գրեթե բոլոր հերոսներին տարի առաջ հարուստ սելանաւորի մը աղջկանը դաստիարակել պաշտօնին կոչուած էր։

ԶԳՕՆ.— Սյոժ, գլխում. միանգամայն լինձ աղ նմանօրինակ
պաշտոն մը առաջարկեցիք, զոր մերժեցի՝ ունէր, այն

ԹՈՒՎ.— Սյդպէս է։ Աշակերտուէիս տաղանդ ունէր, այն
աւտիճան տաղանդ, որ կը հիացներ զիս. եւ այս ալ բնական էր,
զի հըր զաստիարակ մը իւր տուած աշխատութեան արդիւնա-
բեր բլաղը կը տեսնէ, չափազանց կը զուրգուրայ իւր սանին
վրայ։

Չգտնւմ թշնամարիտ է. ես իմ մասին արդէն աղոր փորձը
տեսած եմ Ձեզմէ:

ԹՈՎ.— Բայց աւանդ, աշակերտութեանդ նկատմամբ դպացած ուրախութիւնս կարճատեւ եղաւ:

ԶԳՕՆ.— Ի՞նչ պատահեցաւ ուրեմն . . .

ԹՈՎ.— Հէք աղջիկ, յանկարծ տեսանք որ կը տիրէր, կը դալկանար, իւր հասակին ամեն զուարճութեանց, ճաշակը կը կորսնցնէր, եւ դասերուն անտարբեր կ'ըլլար. ջանացի հարցափորձել, արտառուեց, այլ չի պատասխանեց: Ծննդաբանութիւնը դիտարկու համար ծնողացը դիմեցի. եղբւր հոգնալէս չի յաջողեցայ. զի անոնք ալ յանկարծ փոխուած էին. կորուսած երջանկութիւննին կ'ողբային. յայտնի բան էր որ այն տանը մէջ գաղտնիք մը կար, թշուառութիւն մը որ զնեկտար կը դարնէր:

ԶԳՕՆ.— Նեկտար . . .

ԹՈՎ.— (Ըսածին վրայ գոջալուս պէս քնեկէն ետքը) Բայց . . . ի՞նչու պահեմ . . . այո՛, Նեկտար կը կոչուի. եւ որովհետեւ այս անունով մկրտեալ քանի մը հազարներ կրնան հաշուուիլ, ուստի իմ թխմարութիւնս օգուտ մը չընէր ձեզի:

ԶԳՕՆ.— Ո՛հ, ներեցէ՛ք զձեզ ընդմիջելու անխոհեմութեամբ, եւ շարունակեցէ՛ք:

ԹՈՎ.— Վերջապէս օր մը խեղճ աղջկան ծնողքը քաղքէն մեկնելու խօսք ըրին. ուստի այլ հետ ինձ ալ պէտք չունենալին յայտնելով, հաշիւս կորագործեցին. բայց ես աղաչեցի, չուզեցի բաժնուիլ, վասն զի մտածեցի որ ալ այնուհետեւ նոյն կորովը չունիմ վարժարանի մը մէջ դաստիարակուելու, համահաւանող աշխարհիս երեսը ծնողք կամ ազգական մը չունենալով, նոյն տունէն չի բաժնուելու համար ամեն ջանք ի գործ դնելու էի, ուստի այն վայրկեանէն ամուսկանս իսկ չառնելու որոշումս իրենց յայտնեցի:

ԶԳՕՆ.— Եւ անշուշտ յաջողեցաք:

ԹՈՎ.— Այո՛. հայր եւ մայր աչքով խորհրդակցեցան իրարու հետ եւ համազօրեւելով որ իմ բարեկամութեանս կրնային վստահիլ, ինձ ըսին տրամութեամբ. «Մեզ ընկերակից եղիր եւ դու, պատուելի»:

ԶԳՕՆ.— Ո՛ւր պիտի երթայիք:

ԹՈՎ.— Բերայի նախանձելի կեանքէն հրաժարելով, էրէն գիւղի մէջ անշուք տուն մը փոխադրուիլ էր մտքերնիս:

ԶԳՕՆ.— (Զարմանք) Եւ ի՞նչ պատճառաւ:

ԹՈՎ.— Մի ընդմիջեր. սեղանաւորը որ արդէն ցաւալի

արկածի մը պատճառաւ հիւանդ էր, իրարու յաջորդող սեւաթոյր վշտաց շիրցաւ դիմանալ եւ . . .

ԶԳՕՆ.— Ներեցէ՛ք հետաքրքրութեանս, այդ սեղանաւորին անո՛ւնը:

ԹՈՎ.— Համբերէ՛, ի կարգին պիտի իմանաւ. Գիւղը տեղափոխելէն աւելի մը վերջը հայրը մեռաւ. Ո՛հ, եթէ ես չ'ըլլայի, ի՞նչ պիտի ընէին այրին ու որքան. Հոս պէտք է մնանք, ըսի ինքնիշխան, որպէս զի կարող ըլլամ միտթաբել աշակերտուհիս, հեռու քաղքին ժխորէն:

ԶԳՕՆ.— Եւ հաւաստի եմ թէ մոռցուցիք իւր վտերը:

ԹՈՎ.— Աւանդ, այդպէս լուծալու վրայ էի. երբ յանկարծ նոր աղէտ մը դարկաւ զինքը, սոսկալի աղէտ մը:

ԶԳՕՆ.— Առաւուած իմ, ռոպիսի աղէտ էր այդ:

ԹՈՎ.— Մօրը մահը . . . հազիւ թէ վեց ամիս կար որ այրը մեռած էր, դնաց ետեւէն հասաւ, որով խեղճ Նեկտար հիւանդացաւ. այս անգամ կարծեցի թէ այլ եւս ոտքի չպիտի ելնէ. սակայն աշխարհի վրայ պարտականութիւն մը ունէր կատարելիք, ապրելու էր, ուստի եւ չուզեց մեռնիլ:

ԶԳՕՆ.— Ի՞նչ պարտականութիւն էր այդ:

ԹՈՎ.— Զգօ՛ն, այս վերջին գաղտնիքն է զոր քեզ կը վրստահիմ:

ԶԳՕՆ.— Վստահ եղիք, սիրելի ուսուցիչս, եւ թոյլ տուէք հարցնել թէ՛ նորա հիւանդութիւնը դարմանելու համար առանձինն էիք:

ԹՈՎ.— Առանձին, ո՛չ, երկու անձնաւորութիւններ օգնութեան հասան ինձ. առաջինը Նեկտարի հօրեղբոր կնիւն էր, որ նիրոջը մեռնելէն ի վեր եկած էր. խոհուն կին մը, որ խղճալով Նեկտարի վրայ, անոր կը յիշեցնէր միշտ իւր մահամեծ մօրը տուած խոստումը:

ԶԳՕՆ.— (Անհամբեր) Ի՞նչ խոստում:

ԹՈՎ.— Շատ հետաքրքիր կ'երևիք. բայց պէտք է գիտնալ թէ մեծ գաղտնիք մ'է այս. . .

ԶԳՕՆ.— Ներեցէ՛ք, Պատուելի, դուք էք որ կը հետաքրքրէք զիս, եւ կարծեմ թէ ես չխնդրեցի ձեզմէ այդ գաղտնիքը ինձ յայտնել, այլ պիտի համարձակիմ ըսել որ դուք զայն ինձ իմացնելու համար հոս եկած ըլլալու էք:

ԹՈՎ.— Շիտակը ըսեմ, այդ նպատակաւ է:

ԶԳՕՆ.— Ուրեմն ի՞նչ բանի կրնամ օգտակար ըլլալ ես:

ԹՈՎ.— Զգո՛ն, դու կարող ես այդ աղջիկը վերկել:

ԶԳՕՆ.— (Զարմանալով) Ե՛ս . . .

ԹՈՎ.— Ինչպէս որ քիչ մօտաջ ըսի, երբ դասընկերէդ Պ. Յակոբէն իմացայ քու պատահարներդ, արդի ինքնօգնու-
թեամբ պատուարներ աշխատութիւններդ եւ յաջողութիւններդ,
լոյս մը ծագեցաւ մտքիս մէջ. ուստի անմիջապէս յերէն դիւզ
վերադառնալով Տիկին Հեղինէի եւ Նեկտարի հետ խորհրդակե-
ցելէ ետքը, ահա այսօր ուղղակի հոս եկայ. այնքան աճապա-
րեցի, որ իմ ձեռքս իսկ պատրաստած կալոն մը Գարթալի
ընտիր գինին հետս քեզի բերելու մոռցայ. բայց կը խոստանամ
վաղը կամ միւս օր դրկել:

ԶԳՕՆ.— Շատ չնորհակալ եմ որ մոռցեր էք, եւ կը խնդ-
րեմ որ պարապ յողովութիւն մը չ'առնուք:

ԹՈՎ.— (Զարմանօք) Ի՞նչպէս, չէք ընդունիր:

ԶԳՕՆ.— Որովհետեւ ես գինի չեմ գործածեր. ի մի բանի
ոգելից ըմպելի բերանս չեմ դնիր:

ԹՈՎ.— Զարմանալի բան, ըսել է որ եթէ հետդ սեղան
նստինք, դու չրո՞վ պիտի գաւաթակցիս ինձ:

ԶԳՕՆ.— Մի՛ ծաղրէք զիս, պատուելի, ուխտ մ'ըրած եմ:

ԹՈՎ.— Ուշատ մը . . .

ԶԳՕՆ.— Եթէ լաւն իմանալ կուզէք՝ երդում մը:

ԹՈՎ.— Բայց ի՞նչ պատճառաւ է այդ երդումը. (Զգօն կը
հառաչէ եւ դիմքը կը ծածկէ) Ներեցէ՛ք, կ'երեւի թէ մասս
վերքի մը դպցուցի, ուրիմն ալ ատոր վրայ չ'իսկնք:

ԶԳՕՆ.— Ո՛հ, ընդհակառակն խօսինք, որպէս զի տխուր
անցելոյս վրայ քու հետդ յիշելու բան մը ունեցած ըլլամ. Երբ
ասկէ 5 տարի առաջ այն սեղանաւոր ճիւղալ Տրիփունի գողու-
թեանը զո՛հ երթալով բանսարկուեցայ, այն աստիճան կատաղած
էի՝ որ բանաէն ելնելէս վերջը, կենացս մէջ առաջին անգամ ըլ-
լալով ոգելից ըմպելի բերանս դրի. կ'ուզէի այն մարդուն արիւնը
ծծել, վրեժս առնել իրմէ, որ մօրս մահուանը պատճառ եղած
էր:

ԹՈՎ.— Զգո՛ն . . .

ԶԳՕՆ.— Կը խնդրեմ, մի՛ ընդմիջէք, եթէ ճանչնայիք զին-
քը, չպիտի մեղադրէիք իմ արդար զարույթս. այն օրը ինչ որ
զգացի, չեմ կարող նկարագրել. կատաղի յիմար մը, վաղը մ'էի
դարձած. (վայրկեան մը գլխիկար լռելէ ետքը նուաղած ձայնով.
Թովմաս գարնուրած՝ անոր կը նայի) Քանի մը ժամէն երբ յիշա-

փեցայ, զգացի թէ խղճի խալթերու մատնուած եմ. . . ուղեցի
անձնասպան լինիլ, բայց մտածելով որ անձնասպանութիւնը
ոչինչ պիտի վերահաստեցանէ, ուխտեցի անձնագրկամաբ բերանս
չառնուլ այն դաւաթն, զոր մինչեւ իսկ բարեկամի մը դար-
ձին ասեմն միայն ջուր պիտի լեցնեմ. . . բայց թողունք հիմա
այս խօսքերը եւ դառնանք ձեր պատմութեան, ըսիք թէ եր-
կու անձնաւորութիւններ օգնութեան հասան ձեզ երբ աշա-
կերտուհիւիդ հիւանդացաւ. որոց առաջինն էր հօրեղբօր կինն,
իսկ երկրորդը:

ԹՈՎ.— Երկրորդը՝ (դողանար) Նեկտարի դաւակն էր:

ԶԳՕՆ.— (Տեղէն վեր ցատկելով) Զաւակը. . .

ԹՈՎ.— Է՛հ, այո՛, այո՛, իւր դաւակը . . . անաւարիկ այն
ամեն աղէտներուն սոսկալի գաղտնիքը. (Զգօն տարափառաբար
գլուխը ձեռքերուն մէջ կ'առնէ) Տէս քու սիրտդ իսկ կը կա-
րեկցի անոր վրայ, որ քեզ համար օտար մ'է, բայց զգայուն
սիրտ մը չկրնար անտարբեր ըլլալ այսօրինակ սրտածմիկ դէպ-
քեր լսելով:

ԶԳՕՆ.— (Խեղդուկ ձայնիւ) Ժշմարիտ է, ո՛հ . . .

ԹՈՎ.— Իսկ գալով այն խոստման, զոր ըրաւ իւր մահա-
մերձ մօր, իւր հէգ մանկան հայր մը տալու, ի մի բան տմու-
նանալու խոստումն էր . . . եւ արդէն հետամուտներ չ'ապկսե-
ցան մեզ. զի Նեկտար հարուստ է, եւ թէպէտ իւր սգոյ տարի-
ներն անցան՝ բայց չէր կրնար օրոշում տալ իւր խոստումը
կատարելու, զի կը սոսկար ամեն անոնցմէ՝ որք իւր ձեռքը կը
խնդրէին:

ԶԳՕՆ.— Եւ ի՞նչ է իւր այդ սոսկման պատճառը:

ԹՈՎ.— Այն մտածութիւնը թէ մի գուցէ օր մը ամուսինը
իր գլխուն եկած չարիքը իբր յանցանք երեսին տայ. Եւ ար-
դարեւ իրաւունք ալ ունի այսպէս մտածելու. բայց մինչեւ երբ.
այլ եւս պարտաւոր էր թէ իմ եւ թէ հօրեղբօրկնոջ աղաչա-
նացը հնազանդիլ, տէր մը ունենալու էր աշխարհիս վրայ, վասն
զի եթէ մենք ալ մեռնինք, ի՞նչ պիտի ըլլայ իր վիճակը. ուստի
գիշաւ վերջերս իւր ձեռքը խնդրող վաճառականի մը առեւ-
տրական վիճակը եւ բնաւորութիւնը հասկնալու պարտականու-
թիւնն ինձ յանձնած էր Տիկին Հեղինէ. այս պատճառաւ էր որ
ասկէց ամիս մօտաջ քաղաքս եկայ, եւ երբ պատահամբ քու
վրայօքդ տեղեկութիւններ առի, երկնային ներշնչմամբ զքեզ
վաճառականէն նախընտրեցի:

ԶԳՕՆ.— (Ընդմիջմամբ) Ա՛հ, պատուելի, ներեցէ՛ք ինձ անկեղծօրէն ըսել թէ՛ ձեզմէ՛ գատ ո՛վ որ այդպիսի առաջարկ մը ինձ ընէր, նախատինք կը համարէի, բայց ձեր ընթացքին մէջ ինձ նկատմամբ այնչափ բարեմտութիւն եւ այդ աղջկան նկատմամբ այնպիսի սէր մը կը նշմարեմ, որ չեմ կրնար զձեզ մեղադրել. միայն թէ ալ չխօսինք ասոր վրայ. եւ եթէ խօսքերս ծանր թուեցան, ո՛հ, ներեցէ՛ք ինձ:

ԹՈՎ.— Զգօն, անշուշտ շատ գէշ յայտնեցի միտքս, ոչ թէ վասն զի այդ աղջիկը զքեզ բարձր դիրքի մը պիտի հասցնէր, որու համար ես հոս եկած եմ, այլ որովհետեւ աղին եւ վեհ գործ մը ընելու վրայ էր խնդիրն. եւ ասով կրած վշտերուդ հատուցումն ալ պիտի ստացած լլայիր: «Զգօն միայն արժանի է միտքս իմանալ եւ զինքը անոր սիրել տալ». ըսի ինքնիրենս: Ո՛հ եթէ զինքը ճանչցած լլայիր, եթէ գիտնայիր . . .

ԶԳՕՆ.— (Վշտահար եւ գլխիկոր) Սակայն. . . ես . . . վայ ինձ . . . շատ մեղքեր ունիմ անցելոյս մէջ արդէն, ուստի ինչպէս իրաւունք ունենամ իմ հաշույս աւելուլ յանցանք մը՝ որ իմս չէ՛:

ԹՈՎ.— Յանցանք մը . . . ա՛հ, ինչ ըսել ուղիղ կը հասկընամ. եթէ խնդիրը հրապուրուած աղջկան մը վրայ եղած ըլլար, ընդդէմ այն ամեն քաջած ցաւերուն, պիտի դայի՞ քեզ առաջարկել այս ամուսնութիւնը, քեզ, իմ սիրեցեալ աշակերտիս. ո՛հ, ինչպէս այս բանը մտքէ կ'անցունէք:

ԶԳՕՆ.— Բայց չեմ հասկնար, բացատրեցէ՛ք մտքերնիդ:

ԹՈՎ.— Մտիկ ըրէք ուրեմն. խեղճ աղջկան վրայ բռնաբարութիւն մը, ոճիր մը գործուած է. պէտք է մը, թեթեւութիւն մը, մեղադրելի արարած մ'իսկ չունի իւր վրայ. հէ՛զ աղաղիկ, մինչեւ անգամ այդ մարդը չի ճանչնար, չգիտեր թէ ո՛վ եղած կրնայ ըլլալ: Ասկէց 5 տարի առաջ էր որ Բերայի մեծ հրդեհին. . .

ԶԳՕՆ.— Բերայի հրդեհին. . .

ԹՈՎ.— Անշուշտ կը յիշես այն զարհուրելի հրդեհը՝ որ 18 ժամուան մէջ մօխի գարձուց ամբողջ Բերան. նոյն օրը զրգաբազար ես ի վերին Վոսթոր դաշտային հանդիսի մը ներկայ բաղդաբար ես ի վերին Վոսթոր դաշտային հանդիսի մը ներկայ գտնուելովս բացակայ կը գտնուէի տունէն, ո՛հ, նոյն օրը սեւ ճակատադիր մը կ'սպասէ եղեր Նեկտարի. իւր ծնողքը ընդհանուր արհաւիրքէն քշուելով թշուառ աղջիկը չուարեալ բոցերով պաշարուած փողոցի մը մէջ միայնակ կը գտնէ ինքզինքը, այդ

միջոցին մարդ մը, թշուառական մը կը գրկէ զայն նուազեալ վեհակի մէջ ու կը տանի մեկուսացեալ տաղաւար մը (Վայրկեան մը գլխիկոր յօելէն ետքը) Տարիի մը չափ խնդի նման բան մը եղած էր Նեկտար, եւ երբ խելքը զուտը եկաւ, ո՛հ, մայր եղած էր (կուլայ):

ԶԳՕՆ.— (Սարսափով) Մայր . . .

ԹՈՎ.— Այո՛, մայր, առանց իսկ կասկածելու թէ ինչ է սէր . . . մայր՝ առանց բան մը կորսնցնելու իւր անմեղութեան ու բարեմտութենէն. այո՛, Զգօն, կ'երգում թէ աշխարհի վրայ չեմ գիտեր մէկը՝ որ սուկի արժանի լլայ յարգանաց, բան այս սիրեցեալ աղջիկս:

ԶԳՕՆ.— Որ կը կոչուի. . .

ԹՈՎ.— Նեկտար Տրիփոնեան.

ԶԳՕՆ.— Նեկտար Տրիփոնեան . . . արդեօք . . .

ԹՈՎ.— Այո՛, Զգօն, այն մարդուն աղջիկն է, որու համար դու քիչ մը առաջ անգութ էիր, եւ որ նոյն ահաբեկ հրդեհի միջոցին փախած տանը գլխուն ինկած գերանէ մը ստացած վէրքէն վեց ամիս ետքը մեռաւ:

ԶԳՕՆ.— Արդ՞ա՛ր երկինք:

ԹՈՎ.— Երբ զառնկերէդ իմացայ թէ դու Տրիփոնի ազահութեանը զոհուած ես, խնդիրը այսպէս ուղեցի կարգադրել. հիմա հասկցա՛ր թէ ճիշդ քու խղճիդ պէտք եղած հատուցումն է քեզ նուիրածս . . . չե՛ս ուղեր ինձ հաւատալ, զուտը անդին կը դարձնես . . . ուրեմն կը մերժես . . .

ԶԳՕՆ.— (Գլխիկոր եւ մտազբաղ՝ կը մրմնջէ) Կը խորհի՛նք . . .

ԹՈՎ.— Ասորիս, սիրելի զաւակս, եւ արդէն վստահ էի այդ հնազանդութեանդ, վասն զի ծանօթ եմ վեհանձն սրտիդ. . . չնորհակալ եմ. առ այժմ տիկին Հեղինէի որդւոց գտնուած գիշերօթիկ վարժարանը պիտի երթամ, (ուրք ելած) անոնց որսկառութեան ալ տեղեկանալու պաշտօնն ունիմ, եւ վաղը . . .

ԶԳՕՆ.— Ներեցէ՛ք ինձ հարցնել թէ, տիկին Հեղինէ կոչածնիդ արդեօք այն այրին է, որոյ ամուսնոյն 1000 ոսկին Տրիփոն գողցած է, կըսէին:

ԹՈՎ.— Այո՛, բայց Տրիփոնի մեռնելէն ետքը, Նեկտար եւ իւր մայրը գոհացուցիչ գումար մը հանեցին այրի տիկինուջ Հեղինէի, որ հիմա նոյնին տոկոսովը կապրի, եւ երկու զաւակները զինէի, որ հիմա նոյնին տոկոսովը կապրի, եւ երկու զաւակները գիշերօթիկ վարժարան մը դրած՝ առ այժմ մեր քով կը բնակէ:

Բայց որովհետեւ տիկին Հեղինէ դալ տարի պիտի վերադառնայ իւր տունը, վասն զի երկու զաւակներն ալ դպրոցական չըջաննին պիտի լրացնեն ուստի հարկադրուեցանք Նեկաւարի ինչիւրը կարգադրելու համար ածապարելու է՛հ, սիրելի Զգօնս, առ այժմ կը բաժնուիմ քեզմէ. վաղն առաւօտ պիտի վերադառնամ ինչիւրը վերջնապէս կարգադրելու համար. կը խոստանամ:

ԶԳՕՆ.— (Միշտ մտազբաղ) Կը խոստանամ:

ԹՈՎ.— Ուրեմն ցտեսութիւն. (Եւ անոր ձեռքը սեղմելէն ետքը խորէն կը մեկնի. Զգօն, որ մինչեւ խորի դռանը անոր ընկերացած էր, դռանը գոցելէն ետքը դողդոջուն քայլերով կը վերադառնայ եւ յանցաւորի մը պէս դիմքը ձեռացը մէջ առած՝ արքունի վրայ կ'իյնայ, «Խէղճ, խէղճ» մըմնջելով):

ԶԱՐԱԳՈՒՄԸ Կ'ՆՁՆԵ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Դ.

ՀԱՐՍԱՆԻՔ

Տեսարանն է Տրիփոնի ամարանոցը. խորը եւ երկու կողմերը դռներ. Շրեղ կարասիք:

ՏԵՍԻՆ Ա.

ՀԵՂԻՆԷ ԵՒ ՆԵԿՏԱՐ

(Դիմ առ դիմ նստած են, Նեկտար մեղամաղձոտ է եւ տխուր)

ՀԵՂ.— Այսպէս ուրեմն, Նեկտար, այդ փոփոխամտութիւնըդ պիտի շարունակես տակաւին. ըսել կըլլայ թէ վերջապէս որոշած ես մահամերձ մօրդ տուած խոստումը չ'կատարել:

ՆԵԿ.— (Մեղմիւ) Այդ չեմ ըսեր, հօրաքոյր, այլ պէտք է ընտրել այնպիսի մէկը, որուն բնաւորութիւնը ինձ չ'առ հակառակ չըլլայ, նա մահաւանդ վատն ըլլամ թէ զաւկիս արժակաւոր հայր պիտի ըլլայ:

ՀԵՂ.— Ի՞նչու ուրեմն մերժեցիր հանգուցեալ հօրդ մօնըններէն այն սեղանաւորին երիտասարդ տղուն ձեռքը. նա կը կատարէր այդ ամեն ուղածներդ, նա մահաւանդ աղնուական ընտանիքէ էր:

ՆԵԿ.— Ա՛հ, աղահ մը, միմիայն ստակներու կ'երազէր:

ՀԵՂ.— Ի՞նչու ուրեմն չի հաճեցար Յովնէ՛ն Եղերապահեանին, զեղեցիկ անուն, զեղեցիկ պաշտօն, երեսուն եւ հինգ տարիք . . .

ՆԵԿ.— Ո՛հ, այդ մարդուն խօսքը մի ընէ՛ք ինձ, հօրաքոյր:

ՀԵՂ.— Ի՞նչու:

ՆԵԿ.— Վասն զի առաջին պայման կը դնէր Գարեգինս քովէն հեռացնել:

ՀԵՂ.— Կը տեսնեմ որ վերջնապէս միաբոլոր դրած եւ զմեզ այս սնտանելի կացութենէն չ'ազատել. կը տեսնեմ որ չնչին պատճառներով փախուստ կուտաս եւ ոչ մի յարգանք կը մատուցանես մօրդ վերջին կամաց:

ՆԵԿ.— Ընդհակառակն, հօրաքոյր, թէեւ պատրաստ եմ մօրս վերջին կամքը յարգել, բայց . . .

ՀԵՂ.— Այդ խօսքերուդ անկեղծութեանը այն ատեն պիտի հաւատամ, երբ ալ վերջապէս դատարարակիւ Հայր Թովմասի առաջարկած երկատարու արհեստաւորին ձեռքը չի մտնի: Եթէ վատահաւթիւն ունիս դատարարակիւ վրայ, որ հօր մը պէս զուրկուբալով կը խնամէ զքեզ, կարծեմ գէշ ընտրութիւն մը չէ ըրածը. այն երկատարը առաջին այցելութեամբն իսկ մեր սիրտը զրաւեց, եւ ամենէն կարեւորը զիմեզ ա, Գարեգինն որո՞րա ներկայութենէն զրոյսի հաճոյք զգաց:

ՆԵԿ.— (Միշտ մտազբաւ) Ո՛հ . . . արդարեւ . . . ճշմարիտ է:

ՀԵՂ.— Ասկէց դատ, աշխարհիս երեսը մէկը չունի եղեր, իւր մայրը 5 տարի առաջ մեռեր է: Նախապէս սա հորցմանս պատասխան տուր, վստահ ես Հայր Թովմասի քու վրայ ունեցած անբաւ գորովոյն:

ՆԵԿ.— Կատարեալապէս:

ՀԵՂ.— Ապա ուրեմն հնազանդելու ես իրեն, որ այս ատիճան քու երջանկութեանդ համար կ'աշխատի:

ՆԵԿ.— Բայց աճապարելու ինչ տեղի կայ:

ՀԵՂ.— Վասն զի 5 տարիներէ ի վեր եղածին պէս, քու վայրկեանական փոփոխամտութեամբդ բան մ'ըլլալիք չունի:

ՆԵԿ.— Բայց այդչափ աճապարանքներէ ալ դէշ հեռեւանքներ կրնան ծագել:

ՀԵՂ.— Ամիսը անցաւ որ այս խնդրոյն մէջէն չի կրցնիք ելնել առանց որոշում մը տալու. դու գիտես թէ ես մինչեւ վերջը չեմ կրնար քու քովը մնալ. ասկէց դատ, Գարեգին օրէ օր մեծնալու վրայ է, այլեւս առանց ժամանակ կորուստնելու իւր հայրը ճանչնալու է. կը հասկնամ . . . եւ եւ դատարարակի հեռուն տեսնելուս համար է որ կը աանջութիւնք խեղճ մարդը սկսած է քու յամառութեանդ վրայ ցաւ զգալ եւ վայ

տալ իրեն՝ որ մինչեւ ցարդ չէ կարողացած փտահութեանդ արժանանալ:

ՆԵԿ.— Քաւ լիցի, հօրաքոյր, վստ մեղած պիտի ըլլայի եթէ ամենափոքր կատկած միակ ունենայի դատարարակիս սրտին ազնուութեանը վրայ. նա հօրմէս աւելի իմ անդորրութեանս կը ցանկայ. բայց ինչ կրնամ ընել. ձեռքս չէ . . . կը կասկածիմ ամեն անոնցէ՝ որք իմ ձեռքս կը խնդրեն: (դիմքը կը ծածկէ)

ՀԵՂ.— Սակայն ալ պէտք է որ այդ անհիմն կասկածները մաքէ՞ր հեռացնես. համոզուելով թէ մենք քու բարեկամներդ ենք եւ ոչ թէ թշնամիներդ: (Այս միջոցին Գարեգին վազելով տեսարան գալ):

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԳԱՐԵԳԻՆ

ԳԱՐ.— Մայրիկ, հայր Թովմասը կուգայ կոր, ա՛հ եւ անցածները եկող աղւոր մաղերով մարդն ալ հեռն է. անկէց ետքը Տէր պապա մըն ալ կուգայ կոր:

ՀԵՂ.— (Ուրախ) Վերջապէս, յաջող վերադարձ:

ՆԵԿ.— (Նուաղելու պէս) Ա՛հ . . .

ՀԵՂ.— Նեխտոր, սիրելի աղջիկս, ոչ թէ մեզ, այլ Գարեգինը մի զրկեր իւր վայելելիք երջանկութենէն:

ԳԱՐ.— Մայրիկ, ես բան մը չպիտի ընեմ հիւրերուն քով, խելօք պիտի կենամ, անուշ քերելու ըլլան նէ, եւ ալ կուզեմ չպիտի ըսեմ. Հիմա երթամ Տէր պապին ձեռքը պաղնեմ հա՛, մայրիկ, սղոցնեմ: (Վազելով կը մեկնի. Թովմաս կը մտնէ)

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՀԵՂ, ՆԵԿ, ՏԵՍԻԼ, ԹՈՎՄԱՍ.

ՀԵՂ.— (Ընդ յառաջ երբայով) Ո՛հ, անհամբեր ձեր վերադարձին կ'սպասէինք:

ԹՈՎ.— Ես ալ ժամ առաջ վերադառնալու անհամբերութիւնն ունէի:

ՀԵՂ.— Թէպէտեւ դարձեալ անյուսութեան մատուցեցանք:

ԹՈՎ.— Եւ ինչու:

ՀԵՂ.— (Նեխտարի նայելով) Վասն զի . . .

ԹՈՎ.— Վասն զի ըսել կուզէք թէ Նեկտար վստահու-
թիւն չունի մեր վրայ. ապա ուրեմն ինչու ինձ բացարձակապէս
հրաման տուիք գործը վերջնապէս կարգադրելու. ահ, ինչ աս-
տիճան ստորնութիւն ինձ համար, այլ եւս ուրիշ բան չունիմ
ընելիք բայց եթէ անմիջապէս մեկնիլ այս տունէն:

ՆԵԿ.— (Դող ելած) Ա՛հ. ինչե՛ր կըսէք. (կուլայ)

ԹՈՎ.— Վասն զի գիտնալովք հանդերձ թէ քու օգտիդ հա-
մար կ'ախտալիմ. տակաւին կը յամառիս. Ահա վերջին անգամ
կը կրկնեմ թէ երկուքիդ ալ սրտերուն ծանօթ եմ. թէ Զգօն,
որ իրաւ մեծ անուն մը չունի, այլ համեստ արուեստագէտ մէ
եւ բարի ձիրքերով օժտեալ համակրելի անձնաւորութիւն մը,
ուստի ալ յամառելու չէք:

ՆԵԿ.— (Ճարահատեալ անոր բազկացը մէջ նետուելով)
Ա՛հ, հայր իմ:

ԹՈՎ.— Սիրելի աղջիկս, թող որ հօրաքայրդ եւ ես զքեզ
երջանիկ տեսնենք. . . . հիմա երթամ զինքը հոս բերեմ:

ՀԵՂ.— Ո՛հ, ես ձեզմէ առաջ պարտիմ փութալ (մեկնի շտապաւ)

ՆԵԿ.— (Արտուիմ վրայ իյնալով) Բայց կ'երազիմ. . . կ'ե-
րազեմ:

ԹՈՎ.— Աւելի աղէկ. . . ճիշդ այդ է մեր ուզածը. վա-
ղը արթնցէք:

ՆԵԿ.— Ի՛նչու համար այդպէս կ'ըսէք:

ԹՈՎ.— Վասն զի այս երեկոյ ինկ ամուսնացած պիտի
ըլլաք:

ՆԵԿ.— Այս երեկոյ իսկ. . .

ԹՈՎ.— Արդէն երեք մասը կատարուած է. իմ աշակերտս
Զգօն փոփոխամիտ երիտասարդ մը չէ, եւ որոշած մէկ բանին
գործադրութիւնը չի ուշացներ, երեւակայէ իւր սրտին ազնու-
ութիւնը որ երբ քու անցելոյդ պատմութիւնը լսեց, զիս առա-
ծին պէս ուղղակի իւր պանքէցին տարաւ. «Տէր հայր, ըսաւ,
նորա առջեւ 'ի ծունր իջնելով, հաճեցէք ներումն չնորել ինձ
անցելոյն մէջ գործած մէկ յանցանքիս նկատմամբ. քահանայն
ապշած՝ երեսը կը նայէր. խնդրը, կրկնեց Զգօն, ծաղկաւոր աղ-
ջկան մը վրայ է, որոյ յոյժ վստահացեալ անմեղութիւնը դուած
լինելու յանցանքը կամբաստանեմ զինքս. խնդրը աղու մը նկատ-
մամբ է, որ թէեւ չունի անուն, այլ իմն է:

ՆԵԿ.— Ի՛նչ կ'ըսես. . . աղանկ բան ըսաւ ինքը:

ԹՈՎ.— Կրնաս հարցնել քահանային, որ զձեզ պատկերու
համար հետերնիս եկած է. Ասկէց զատ, աւելի յառաջ երթալով
իւր վեհաձեռութեանը մէջ, խնդրեց քահանայէն հրամանին առ-
նել, որ անմիջապէս կատարեց. միանգամայն խնդրեց որ Գարե-
գինի իւր հարադատ զաւակը ըլլալուն ծննդեան վիճազիր մը
հանէ, Տէր հայրն ալ խոստացաւ կը տեսնես ուրեմն, սիրելի
առջիկս, թէ այս ամենը իմ քեզ նկատմամբ ըսածներուս կա-
տարելապէս հաւատալուն համար ըրաւ. վերահասու եղաւ քու
սրտիդ. խոստովանեցաւ թէ իւր առաջին այցելութեանը Գա-
րեգինի վրայ ճշմարիտ հօր մը գորովն ու սէրը զգացած էր.
(խորի դուռը կը բացուի) ահաւասիկ ինքն ալ:

ՏԵՍԻԼ. Դ.

ՆՈՅՆՔ. ՀԵՂԻՆԷ. ԶԳՕՆ ԵՒ ԳԱՐԵԳԻՆ.

(Հեղինէ դուռը բանալով ներս կը հրաւրեն Զգօնը. որ Գա-
րեգինի ձեռքէն բռնած է. Նեկտար նուաղելու պէս հագիւ կըր-
ցայ ոտքի վրայ կենալ. Զգօն կ'աճապարէ անոր ընդ առաջ
երթալով ձեռքը բոքուել, Նեկտար ամօթալսածութենէն կը շա-
ռագունի. Գարեգին յապուշ կրթեալ, մէյ մը մօրը մէյ մը
Զգօնին երեսը կը նայի):

ԶԳՕՆ.— Ո՛հ, մի վախնաք ինձմէ. . . ոչ թէ իբր ամու-
սին, այլ իբրեւ հայր այս մանկան կը ներկայանամ. . . իսկ
ձեզ համար իբրեւ բարեկամ. . . իբրեւ եղբայր:

ՆԵԿ.— (կակազելով) Բայց այս աճապարանք. . .
ԶԳՕՆ.— Աւելի այս մանկան եւ ձեր քան իմ չահուս հա-
մար պէտք էր. (Հեղինէ եւ Թովմաս այս խօսքերուն վրայ իրա-
ւոյ հաւանութեան նշաններ կը փոխանակեն):

ՆԵԿ.— Բայց, տակաւին լաւ մը զիրար չենք ճանչնար:
ԶԳՕՆ.— Կը սխալիք. Հայր Թովմաս, մեր յարգելի դաս-
տիարակը սորվեցուց մեզ պատուել զիրար:

ԳԱՐ.— Աստուած ըսաւ, քու հայրդ ու քու մայրդ պատ-
ուէ. ասիկայ ինձի Հայր Թովմասը սորվեցուց. դուն ալ զիտե՛ս:

ԶԳՕՆ.— (Գրկելով Գարեգին) Այո՛, սիրուն հրեշտակս,
Հայր Թովմաս նոյնը մեզի ալ սորվեցուց երբ քեզ նման էինք:

ԳԱՐ.— (Անոր մագերէ շոյելով) Աս ի՛նչ աղւոր մագերէ ու-

նիս (Զգօն Գարեգինը կը պագնէ, Գարեգին ալ զայն):

ԶԳՕՆ.— (Նեկտարի) Որդին զիջաւ. արդ, այլեւս մարդ
կարող չէ մերժել: (Նեկտար նուաղելու պէս կըլլայ. Գարեգին
Զգօնի գրկէն վար կ'իջնէ) Առ այժմ չնորհք ըրէք ինձ քիչ մը
հեռանալու, ձեր Տիկին հօրաքոյրը, դաստիարարակաւ եւ այս մա-
նուկը ինձմէ աւելի լաւ պիտի կրնան պաշտպանել իմ դատաւ
(մեկնի խորէն)

ԳԱՐ.— Մայրիկ, ես ալ անոր քովը պիտի երթամ: (վազե-
լով մեկնի)

ՏԵՍԻԼ. Ե.

ՀԵՂԻՆԷ. ՆԵԿՏԱՐ. ԹՈՎՄԱՍ.

ՀԵՂ.— Սիրելի աղջիկս, ալ այս վայրկենիս պարտաւոր
կզգամ անձս իմ որոշումս ալ յայտնել քեզ. եթէ անհիմն կառ-
կածները մտքէդ հեռացնելով չի հնազանդիս մեր աղաչանայ
եւ մերժես, այս երիտասարդին ձեռքը որ առջի օրէն մեր
սրտերը յինքն զրաւած էր, եւ որ ճշմարիտ հօր մը գորովն ու-
նի Գարեգինի վրայ, ես ալ դաստիարակիդ պէս պիտի մեկնիմ
այս տունէն:

ՆԵԿ.— (Պաղատելով) Ա՛հ, հօրաքոյր, հօրաքոյր:

ՀԵՂ.— Գարեգինի ապագային համար է. պարտաւոր ես այլ
եւս հնազանդիլ:

ՆԵԿ.— (Գլխիկոր, յաղթուած) Կը հնազանդիմ:

ԹՈՎ.— (Գրկելով) Ապրիս, սիրելի աղջիկս, որ կը յարգես
մեր, նա մանաւանդ մօրդ վերջին կամքը: (Հեղինէի) Արդ, տի-
կին, ես հիւրերնուս քով կը վերադառնամ, ի դուք ալ զինքը
պատրաստուելու սենեակը տարէք: (Թովմաս խորէն, իսկ եր-
կուքը աչ կողմէն կը մեկնի)

ԱՎԱԳՈՅԸ ԿՒՅՆԵ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Ե.

ՎԵՑ ԱՄԻՍ ԵՏՔԸ

(ՆՈՑՆ ՏԵՍԱՐԱՆ)

ՏԵՍԻԼ. Ա.

ՀԵՂԻՆԷ ԵՒ ԹՈՎՄԱՍ (Դէմ առ դէմ նստած են տրտ-
մութեամբ)

ՀԵՂ.— Այո, պէտք է որ այս հեռացումը, այս ցրտութիւնը
ծածկեալ պատճառ մ'ունենայ. արդեօք 5 տարի առաջ Նեկտարի
զինուն եկած այն դժբաղդութիւնն է զինքը անկէ ցրտացնողը,
բայց միթէ Նեկտար յանցաւոր էր:

ԹՈՎ.— Ո՛հ, երբէք, երբէք:

ՀԵՂ.— Եւ իրեն չէիք իմացուցած այս ամենը:

ԹՈՎ.— Ամեն բան, Տիկին, ամեն բան պատմած էի, որոյ
համար Նեկտարի վրայ աւելի խանդաղատանք մը զգալը խոս-
տովանեցաւ. մէկ խօսքով, մեր սրտի ցաւուն ցաւակից եղաւ:

ՀԵՂ.— Ուրեմն, քանի որ Գարեգինի վրայ ճշմարիտ հօր
մը գգուանքն ու սէրն ունի, ինչու ամուսնոյ մը գորովը չունե-
նայ նորա մօրը վրայ. թէեւ անուրանալի է իւր սրտին ազնու-
ութիւնը ու վեհանձնութիւնը. վեհանձնութիւնը կ'ըսեմ, որոյ
մէկ մեծ ապացոյցը ցոյց տուաւ ասկէց վեց ամիս առաջ, երբ
Գարեգինի օրինաւոր ծննդեան վկայագիրը բերաւ, այդ վկայա-
գիրով Գարեգինը իւր հարազատ զաւակը կը հռչակէր իր
այս ըրածը՝ Նեկտարի սրտին վրայէն վերցուց այն ծանր բեռը՝
որուն տակ հինգ տարիներէ ի վեր կը ճնշուէր: Այս բանը, կը-
սէի ինքնիրենս, նոր յօգակապ մը պիտի ըլլայ իրենց փոխադարձ
զորովը եւս առաւել ամեցնելու, բայց աւանդ . . . այս յոյսս

ալ ի դերեւ ելաւ. իրենց կենցաղավարութեան մէջ փոփոխութիւն մը չի գործեց, եւ կը մնան ինչ որ էին . . . եղբայր եւ քոյր . . .

ԹՈՎ.— Արդարեւ անհասկնալի դադարներ մ'է այս:

ՀԵՂ.— Ըսէք թէ գարհուրելի. չեմ կրնար բանի մը նմանցնել Զգօնի այս հակասական ընթացքը. պահելով հանդերձ առ Նեկտար ունեցած պաշտպանութեան պարտականութիւնը, անձնըւիրութիւնը եւ յարգանքը, միշտ կը խուսափի անկէ: Նեկտար, որ առջի օրէն իւր հարստութիւնը անոր տրամադրութեան տակ դրած ըլլալը յայտարարած էր, զարմանօք կը տեսնէ թէ Զգօն մինչեւ ցարդ ձեռք չէ դպցուցած եւ չ'մօտենալու ջանքեր կ'ընէ: Իրիկունները միշտ սենեակն առանձնացած, լրագիր եւ կամ գիրք կարդալով կ'անցունէ. կ'ըսեն թէ մինչեւ ուշ ատեն իւր ճրագը կը վառի. իսկ առաւօտները կանուխէն կը մեկնի իւր գործատեղին. թէեւ Նեկտար կը փափաքի միշտ զինքը հոս ունենալ, վաճառի ունեցած հարստութիւնը բաւական է իրենց: Ասկէց զատ, մեր մտատանջութիւնը սաստկացնող, զմեզ աւելի տանջող կէտը սա է որ, Զգօն, շատ զիշերներ, յանցաւորի մը պէս կը նստի կուլայ եղեր. . . ինչ բան է այս:

ԹՈՎ.— Կուլայ . . . եւ ինչ պատճառաւ:

ՀԵՂ.— Թերեւս դուք գիտէք եւ . . .

ԹՈՎ.— Ո՛հ, կ'երգնում, Տիկին, թէ այդ մասին ոչինչ գիտեմ, բայց այսուհետեւ պիտի ջանամ իմանալու:

ՀԵՂ.— Մենք ալ չկրնալով հատկապէս, գիշեր ցերեկ կը տանջուէինք. բայց այլ եւս պէտք էր վերջ տալ այս անհանդուրժելի կացութեան. ուստի երէկ իրիկուն խնդրեցի Զգօնէն այս առաւօտ քիչ մը ուշ երթալ գործատեղին եւ հոս ունենդրութիւն մը շնորհել ինձ, Նեկտարէն զադանի. եթէ չկարենամ իմանալ իւր սրտին զադանիքը, եթէ տակաւին չարուհակէ այս անտարբերութիւնը, վախճանը շատ ազեատալի կը տեսնեմ, զի մարդկային կարողութիւնը սահման մ'ունի, եւ մտքի բոլորը մը որչափ երկար ժամանակ զիմացած ըլլայ, կրնայ սակայն մահաբիթ ըլլալ, այնպէս չէ:

ԹՈՎ.— Ո՛հ, ճշմարիտ է, ճշմարիտ. եւ սակայն պէտք է որ . . .

ՀԵՂ.— Բան մ'ալ միտքս եկաւ. մեր ճանչուորներէն կին մը այրի էր, մայր էր երբ այրն հետը ամուսնացաւ, այս կ'ապա-

ցուցանէ թէ աւուսինը զինքը չատ կը սիրէր, ուրիշներ ալ նմանապէս սիրուած են, որք միեւնոյն վիճակի մէջ կը դառնուէին, եւ չէ՞ մի որ այդ ամեն կանանց պէս Նեկտար ալ երջանիկ ըլլալու արժանի, գեղատի եւ չքնաղ է:

ԹՈՎ.— Ո՛հ, հրեշտակ մ'է աշակերտուհիս:

ՀԵՂ.— Ուրեմն թող չ'ենթադրէ Զգօն թէ իւր ծնողացը եւ զաւկին վրայ ունեցած սէրէն զատ ուրիշ սէր մը տրուիլ տուած է Նեկտարի սիրտը:

ԹՈՎ.— Ո՛հ, Տիկին. ինչէր կ'ըսէք. եթէ Զգօն այդ մասին ամենափոքր կասկած մ'իսկ ունեցած ըլլար, միթէ կ'ընդունէր անոր ձեռքը. մանաւանդ հաստատուեցաւ թէ Նեկտարի հարստութեան վրայ աչք չ'ունի եղեր, զոր ձեռք բերելու համար միայն այնչափ հետամուտներ ներկայացան:

ՀԵՂ.— Ուրեմն ինչու այս արհամարհանքը, այս հեռացումը պէք ամիսէ ի վեր. եթէ այս ընթացքով Տիկինն տեսած անիրաւութեան վրէժը կը լուծէ, պէտք է զիտնայ թէ Նեկտար անմեղ էր. նա իւր հօր յանցանքը քաւելու համար վեց ամիսէ ի վեր տանքէցին ձեռքովը ամիսը 100 դահեկան յատկացուցած է աղքատիկ ընտանեաց:

ԹՈՎ.— Ո՛հ, աղիւս եւ վեհանձն ոգի . . . սակայն ալ բաւական է. (ոտը ելնէ) պէտք է, եւ պարտիմ բացատրութիւն խնդրել իրենց ընթացից վրայօք. սա իրաւամբ թէ երկուքին ալ դատարարակն եմ:

ՀԵՂ.— Միանգամայն հոգեւոր հայրերնին:

ԹՈՎ.— Այո՛, պէտք է տեղեկանամ իրարմէ այսպէս խոյս տալերնուն պատճառը (մեկնելու, վրայ)

ՀԵՂ.— Զգօն է որ Նեկտարէ խոյս կ'ուտայ. (Յանկարծ մտնէ Նեկտար աջ կողմէն)

ՆԵՂ.— (Մտած ատենը) Եւ վերջապէս Նեկտար խոյս պիտի տայ ձեր ամենէն:

ԹՈՎ }

ՀԵՂ }

(Դողանար) Նեկտար. (Ապշեալ անոր կը ճային)

մէջ մտնող թողուցի որ բերնէս փախչի, պէտք է որ վերջապէս վազ ամիսէ ի վեր իմ ունեցած ընթացքիս հաշիւը տամ քեզի, ի մի բան ճշմարտութիւնը խոստովանիմ ամբողջապէս. վասն զի, խիղճը՝ որ անաչառ դատաւոր մ'է, որ ինքն է ամբաստանող, ինքն է վկայն, հինգ տարիներէ ի վեր կը տանջէ զիս. իւր ձեռքէն ազատելու համար պէտք է ճշմարտութիւնը խոստովանիմ քեզ. չեմ կրնար այլ եւս պահել:

ՆԵԿ.— (Զարմանօք) Ճշմարտութիւնը . . .

ԶԳՕՆ.— Նեկտար, Բերայի հրդեհին մօրդը ես էի . . . Գարեգինի հայրը . . . ես եմ:

ՆԵԿ.— Դժուր . . .

ԶԳՕՆ.— Ձէք հաւատար խօսքիս, ո՛հ, ստուգիւ անհաւատալի է. վասն զի ես ինքնին խենդ մ'էի դարձած, խենդ մը գինովութենէս ու զայրոյթէս . . . ամեն բան կորսնցուցած էի . . . հայրդ իմ կործանմանս պատճառ եղած էր, եւ որ աւելին է՝ մօրս մահը փութացուցած էր. ուստի ես ալ ուզեցի վրէժ լուծել . . . այն թշուառականը . . . այն ճիւղողը . . . ո՛հ, այո՛, ես եմ . . . ես եմ:

ՆԵԿ.— (Երկու ձեռքերով դէմքը ծածկելով) Դժուր . . . դժուր . . .

ԶԳՕՆ.— Քրէական յանցանքս քաւելու առիթը ներկայացաւ, — սոյն ամուսնութիւնը, — պատիւը ձեզ հատուցանելով կարծեցի թէ անձնուրացութեամբ պիտի կարենայի ապագային երջանկութիւնը տալ քեզ, բայց Աստուած չի կամեցաւ. հակառակ իմ ճգնացս սրտիս մէջ դրաւ սոյն մահտիթ սէրը, ինչպէս նաեւ քու սրտիդ. այս սէրը իմ պատիժս է՝ զոր կ'ընդունիմ, իսկ դուք, Նեկտար, ո՛հ ի՜նչու կը սիրէք զիս. (կուգայ. Թովմաս եւ Հեղինէ ձախ կողմի սենեկին բաց բողած դռնէն պիտի նային գարմանահար):

ՆԵԿ.— Վասն զի տուալին օրէն բնադրուած չէր խաբուած, վասն զի Գարեգինը կը սիրէք իբր ձեր հորազատ դստեղ, ճշմարիտ հօր մը գորովն ու խնամքը ունիք անոր վրայ:

ԶԳՕՆ.— Բայց այլեւս զիս մի սիրէք, որպէս զի ես միայնակ լինիմ վշտաշարժար. քանի որ ամեն բան իմացաք, ձեզ համար ոչ այլ ինչ կրնամ ըլլալ, բայց միայն զարչանաց եւ անխիղի առարկայ մը . . . ես եմ որ ձեր գեղեցկագոյն տարիներն արատաւորեցի, ո՛հ, ես եմ որ ձեր հայրն ու մայրը մեռցուցի:

ՆԵԿ.— Լսեցէք. ո՛հ, լսեցէք եւ ոտք ելէք. քանի որ դուք այլ խոստովանութեամբ իմ մինչեւ գերեզման տանելիք մահառիթ վշտէս զիս կաղատէք, այսինքն այլեւս մութի մէջ չպիտի խարխալիմ գիտնալու համար թէ ո՛վ կրնար ըլլալ Գարեգինի հայրը. ուստի ոտք ելէք:

ԶԳՕՆ.— Ո՛չ, ո՛չ, մինչեւ որ խղճիս ակնկալած ձեր ներողութեանը չ'արժանանամ, չեմ կրնար ոտքի վրայ կանգնիլ:

ՆԵԿ.— Ս'հ, Զգօն . . . բայց ես ալ յանուն հօրս, որ քու վշտացդ եւ մօրդ մահուանը պատճառ եղած է, ես ալ քու ներողութեան կը կարօտիմ: (անոր դիմացը ի ծուներ իջնէ, Թովմաս մտնէ, իսկ Հեղինէ դրանք մեջ կեցած կուգայ):

ՏԵՍԻԼ. Դ.

ՆՈՅՆԲ ԵՒ ԹՈՎՄԱՍ (Մտնելով)

ԹՈՎ.— Սիրելի որդեակք, հիմա որ ամեն բան յայտնուեցաւ, Աստուած կը ներէ ձեր երկուքին ալ, զի պէտք է զիանաք թէ Աստուծոյ առջեւ անքաւելի յանցանք մը չկայ. մահաւանդ թէ երկուքիդ ալ զղջումը կատարեալ եղաւ. ուստի ոտք ելէք, եւ մօրիկ ըրէք, (կ'ելնեն) Նեկտար, այլ եւս թող սիրտդ հանգարտի, զի անագառ զաւակիդ հայրը, եւ այսչափ առեւնուան քաջած տառապանքներդ պէտք է վերադրել այն ընդհանուր առածին թէ «Հօր յանցանքը չատ անգամ զաւակը կը քաւէ»: Այո՛, մեր այս վաղանձուկ կեանքին մէջ ինչ որ պիտի ընենք, լաւ մտածելու ենք անոր վրայ. անմեղին իրաւունքը չի բռնաբարուիր, գիտնալով որ անոր պաշտպանը Աստուած է եւ զանի երեսէ չի ձգեր. որ վաղ կամ անագան կը պատժէ զմեզ որդւոյ յորդի. արդարութեան ձեռքէն չենք կրնար ազատիլ, եւ եթէ մահն իսկ չուտ վրայ հասնելով յանցաւորը արդարութեան ձեռքէն փախցնէ, նորա անմեղ զաւակները վաղիւ պիտի քաւեն: Հետեւաբար, Նեկտար, դուն քու հօրդ յանցանքը քաւեցիր: Թող քու խիղճդ ալ հանգարտի, Զգօն, զի զղջումդ կատարեալ եղաւ, եւ գտար այն հարստութիւնը, զոր ձեռքէդ չարթած էր Տրիսիոն. որով կը հատաատուի նոյնպէս այն սքանչելի պատգամը թէ՛ «Արդար իրաւունքը ուշ կամ կանուխ իւր տեղը կը գտնէ», ուստի գրկեցէք ձեր հա-

բազաւր. Հեղինէ Գարեգինի ձեռքէն բռնած տեսարան գայ.
Զգօն եւ Նեկտար կը գրկեն գայն.)

Հեղ.— (Ուրախութեան արտասուքով) Շնորհակալ եմ, Աս-
տուած իմ, շնորհակալ եմ. ալ հանգիստ սրտով կը մեռնիմ տես-
նելով զաւակացս այս սուրբ միութիւնը:

ԹՈՎ.— Հիմա, այս իրիկուն, Պ. Զգօն, իմ վաղեմի աշա-
կերտս ինչ կը խմէ. միշտ յատակ ջուր:

ԶԳՕՆ.— (Ցնծութեամբ) Ո՛հ, ո՛չ, խղճի կատարեալ հանդար-
տութեամբ ուխտէս կարձակեմ զինքս, վասն զի փրկուեցայ աշ-
խարհի այն գեհնէն՝ որ խղճի խայթ կը կոչուի Նեկտար ներեց
ինձ. ուստի հին գինիով պիտի բաղխենք դաւաթնիս:

ԹՈՎ.— Օ՛ն, ուրեմն, ի սեղան, ի սեղան հարսանեկան:
(Ամենքն ալ ուրախութեամբ մեկնելու վրայ կ'ըլլան.)

ՎԱՐԱԳՈՅԻՆ ԿՒՅՁՆԷ

ՎԵՐՁ

15698-15702
24593 - 2/8-2-

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Տ. Գ. ՓԱՓԱՋԵԱՆԻ

Պետրոս եւ Սեդիմա. վէպ	(Սպառեալ)
Խաղաղի Բնաշրջիկը. վէպ	» »
Հնչակ. զուարճարանութիւնը Ս. Բ. Գ. Դ. Ե. հատորը	» »
Շատախօս տափրիչը, կատակախաղ. Թարգմ.	» »
Զինուորական Սթեւան, կատակախաղ. Թարգմ.	» »

ԴՆԿՆ.

Սիրային զրօսանք. տեղական կեանքէ թատերախաղ	3
Երգարան թատերական	3
Երանոս սղբար. կատակախաղ	1
Հաղար եւ մի զրօսուցիչ մանրավէպը 3 հատորը	22
Դիտական զուարճալի զրօսանք, պատկերազարդ Ս. հատոր	5
Կաղանչէք առ մանկալին, պատկերազարդ	1
Ներկարարը կամ մեղք եւ սպաշաւ, թատերիկ	3
Երեւակայական հիւանդ, կատակախաղ. Թարգմ.	2
Լնտանեկան թանգարան պիտանի գիտելեաց. Թարգմ.	3
Սեւ զղեկի աւերակները, թատերիկ. Թարգմ.	7
Հաւասար, Յոյս, Սէր թատերիկ. Թարգմ.	3

ԸՆԴ ՄԱՄԼՈՎ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԵՐԿՈՒ ՄՆՏՈՒԿՆԵՐ

ԿԱՄ

ՄԱՄԻԿՆ ՈՒ ԹՈՌՆԻԿԸ

Երգախառն թատերգութիւն 5 արարուած եւ 7 պատկեր

Մեր ժողովրդեան մեծագոյն մասին, այն է միջին դասու ընտանեաց թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս աղքատանալուն բուն չարժանիքը եւ անոր դարմանը մտանանիչ ընող խրատալից եւ զուարճախառն թատերիկութիւն մ'է :

ՊՍՏՐՍՍՏՈՒԵԼՈՒ ՎՐՍՅ

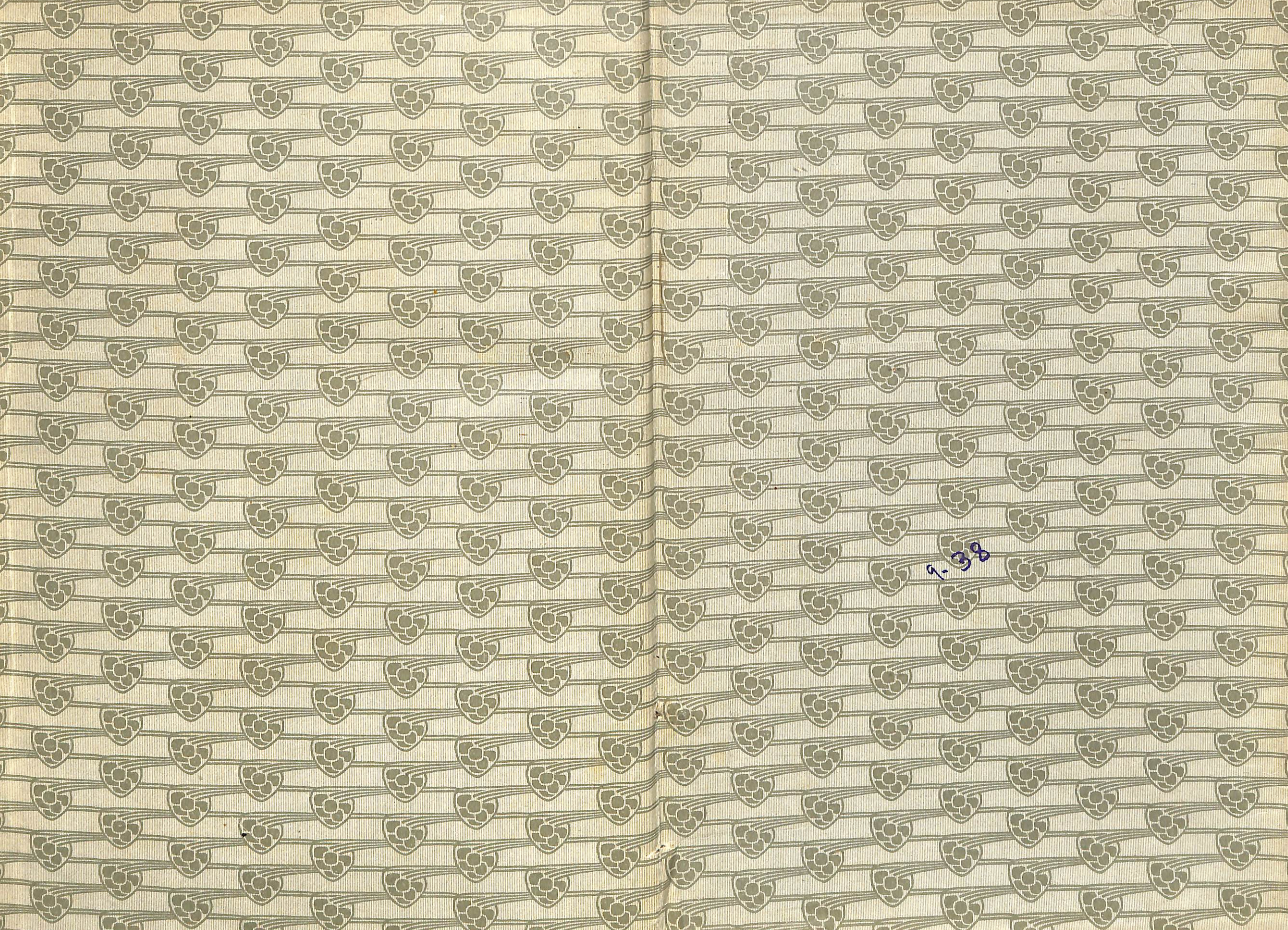
ՕՂԱԹԱՓ ԷՄՄԻԻՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Կամ

ՄԵԾԱԽՈՍԻՆ ԳԼԽՈՒՆ ԵԿԱԾ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Երգախառն եւ պարախառն կատակերգութիւն 3 արարուած

2013

9.38

15698

15699

15700

15701

15702

24593